

1 Velsa, gospođa Chrissa Loucas iz Novog Južnog Velsa, a lijevo od mene pomaže
2 gospođa Tatjana Čmerić iz Odvjetničke komore Beograda.

3 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Hvala Vam, gospodine Stewart.

4 Ja bih htio da strane u postupku znaju da svaki put kada neki tim - bilo
5 Tužiteljstvo, bilo Obrana - nije u punome sastavu da odmah na početku svakoga
6 ročišta o tome obavijeste Sudsko vijeće, zato što neću svakoga dana tražiti da
7 se obje strane u postupku predstavljaju. Ako bude nekih drugih, novih članova
8 tima, onda Vijeće želi da strane predstave te nove članove.

9 Prije svega, ja se moram ispričati što sam na kraju predraspravne
10 konferencije napravio grešku, nešto ranije danas popodne. Naime, mi se nismo
11 bili vratili na otvorenu sjednicu, ostali smo na poluzatvorenoj sjednici. A kako
12 bi javnost znala što se događalo i što se dogodilo, moram sada istaći sljedeće:
13 nakon što smo saslušali zadnju točku dnevnog reda, gospodin Krajišnik je nešto
14 govorio i mi smo, naime, tada bili ustanovili da nema ničega što bi strane u
15 postupku htjele izjaviti i tada je Vijeće završilo sa predraspravnom
16 konferencijom do 15.15h, odnosno do sada.

17 Mi ćemo sada započeti sa suđenjem i vjerojatno ćemo zajedno provesti
18 dosta dugo vremena. Vrijeme nam je potrebno zbog složene i ozbiljne činjenične i
19 pravne osnove ovoga predmeta. Ukoliko ne budu na kraju izvođenja tužiteljevih
20 dokaza podnošeni podnesci po pravilu 98bis ili ukoliko takvi podnesci ne budu
21 uspješni, trajanje ovoga suđenja može biti preko dvije godine. Ja se obraćam
22 stranama u postupku sa zahtjevom da budu što je moguće efikasnije. Ali odmah
23 moram dodati i sljedeće: ovo nije poziv da se ne uradi sve ono što se mora
24
25
26
27
28
29
30

1 učiniti da bi se upotpunila teška zadaća, a tu se obraćam i Tužiteljstvu i
2 Obrani s tim zahtjevom, dakle, da se upotpuni zadatak 100%.

3 Iskustvo koje je Vijeće imalo u predraspravnoj fazi nas čini uvjerenima
4 da će strane obavljati svoje poslove, svoje dužnosti najbolje što mogu. Isto
5 tako, da će raditi i u duhu koji je adekvatan za ovakvo suđenje.

6 Vijeće, iako moguće nije toliko pasivno kao u sistemu anglosaksonskoga
7 prava, je u potpunosti svjesno pomoći koju nam strane moraju dati kako bi
8 također moglo izvršiti svoje zadatke i kako bi moglo donijeti svoje odluke.

9 Nakon ovih nekoliko uvodnih primjedbi, ja bih pogledao pravilo 84 i
10 84bis Pravilnika o postupku i dokazima.

11 Prije izvođenja svojih dokaza, Optužba i Obrana mogu iznijeti uvodna
12 izlaganja, a Obrana svoje izlaganje može napraviti nakon izvođenja dokaza
13 Optužbe. Koliko je Vijeće upoznato, Obrana je odlučila da sada, u ovome
14 trenutku, ne iznese svoje uvodno izlaganje, te da ga odgodi do, pretpostavljam,
15 onoga trenutka kada će početi sa svojim izvođenjem dokaza.

16 Nakon uvodnog izlaganja, gospodine Krajišnik - dakle, nakon jednog
17 uvodnog izlaganja, u ovom slučaju Optužbe - Vi možete, ako to želite i ako
18 Vijeće donese odluku da Vam se to dopusti, dati izjavu pod kontrolom Vijeća.
19 Ali, u tom slučaju nećete morati dati svečanu izjavu i nećete biti unakrsno
20 ispitivani u vezi s tom Vašom izjavom. Koliko Vijeće zna, Vi ne biste takvu
21 izjavu dali nakon što završi uvodno izlaganje Optužbe.

22 G. STEWART: [simultani prevod] Časni Sude, mogu li ja odmah reći da,
23
24
25
26
27
28
29
30

1 iako je to bila preliminarna najava po pravilu 65ter, gospodin Krajišnik zapravo
2 predlaže da dâ kratku izjavu, uz dopuštenje Suda. Radi se o izjavi koja bi
3 trajala samo nekoliko minuta.

4 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da. Dobro je, tako da je u redu što sam
5 skrenuo pažnju na pravilo 84bis, tako da je sada svima jasno da bi gospodin
6 Krajišnik želio dati jednu kraću izjavu, a Vijeće će donijeti odluku o tome hoće
7 li gospodinu Krajišniku dozvoliti da to i učini.

8 Nakon što smo obradili ova dva pravila, gospodine Harmon, Optužba može
9 započeti s uvodnim izlaganjem.

10 G. HARMON: [simultani prevod] Hvala Vam najljepša, časni Sude.

11 [Uvodna reč Tužilaštva]

12 G. HARMON: [simultani prevod] U priči proslavljena Bosna sa svojom
13 bogatom poviješću, raznim narodima i kulturama, atmosferom tolerancije i
14 poštovanja leži razorena u ruševinama godine 1992. Ovaj će predmet otkriti kako
15 se to dogodilo.

16 Ovaj predmet je imao svoje porijeklo u procesu raspada jedne države,
17 Jugoslavije, te u nastanku nove države, Bosne i Hercegovine. Ovo je predmet o
18 pojavi političkih vođa bosanskih Srba koji su se opirali tome procesu, te
19 inzistirali da njihova vizija mora biti jača i radije su sudbinu svoju i sudbinu
20 svojega naroda bacili na tu kartu, a ne na novu, nezavisnu državu u nastajanju.

21 Kako su se političke prilike udaljavale od njihove političke vizije
22 države i budući da je postalo sve manje vjerojatno da će oni postići svoje
23 ciljeve, vođe bosanskih Srba su sve više pribjegavali politici straha, često se
24 pozivajući na stare povijesne zamjerke i nepravde kako bi naveli svoj narod na

25

26

27

28

29

30

1 nasilje protiv svojih bivših susjeda.

2 Njihova etnocentrična politika postala je politika razdvajanja, gdje su
3 krv i patnja neprijatelja smatrane teškom ali potrebnom cijenom za postizanje
4 njihova sna o srpskoj državi. Ovo je suđenje jednome od tih političkih vođa,
5 Momčilu Krajišniku. Čovjek koji sjedi na klupi za optuženike u ovoj sudnici je
6 bio političar, goropadan i proračunat čovjek, nepokajan srpski nacionalist koji
7 je zajedno sa Radovanom Karadžićem bio jedan od glavnih pokretača politike
8 bosanskih Srba, politike koja je potpalila rat u Bosni i Hercegovini, politike
9 koja se provodila masivnim zločinima pod pokroviteljstvom države, čiji razmjer
10 nije viđen u Evropi od Drugoga svjetskoga rata. Ovi zločini ulaze u okvir
11 etničkog čišćenja, što je suvremeni izraz za zločin koji progoni već stoljećima
12 ljudski rod: ubijanje, progon, deportacija ili prisilno preseljavanje ljudi zbog
13 rase, vjere ili nacionalnoga porijekla, uništavanje čitavih sela i naselja,
14 razaranje vjerskih objekata.

15 Optuženi je dobro obrazovan čovjek koji ima magisterij na Sveučilištu
16 Sarajevo, on je magistrirao ekonomiju. Radio je kao ekonomist u više poduzeća u
17 bivšoj Jugoslaviji, a on je čovjek koji je zajedno sa svojim prijateljem
18 Radovanom Karadžićem u političku arenu ušao u zreloj životnoj dobi. Kada je ušao
19 u politiku, učlanio se u Srpsku demokratsku stranku Bosne i Hercegovine, znanu
20 po kratici SDS, što je jedna od nacionalističkih partija koja se pojavila u
21 nemirnom post-titovskom razdoblju u toj republici. Zajedno s Radovanom
22 Karadžićem, njegova je ruka čvrsto držala poluge moći i vlasti, a odražavala se

23

24

25

26

27

28

29

30

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

Prazna stranica umetnuta radi usklađivanja numeracije stranica.

1 u značajnim položajima na kojima je bio, a još je bila ojačana bliskim odnosom s
2 Radovanom Karadžićem, karizmatikom javnom figurom SDS-a.

3 Radeći unutar stroja SDS-a, i kasnije u Srpskoj Republici Bosni i
4 Hercegovini, Krajišnik je bio od vitalnog značaja u razvoju i promovisanju
5 etnocentrične politike koja se koristila strahotnim sjenama iz prošlosti,
6 politike koja je kasnije bila provedena u Bosni da se nesrbe očisti s teritorija
7 koje su za sebe tražili Srbi.

8 U novembru 1990. bio je izabran u Vijeće građana, kao zastupnik SDS-a u
9 izbornoj jedinici Sarajevo. Vijeće građana bilo je jedan od dva doma Skupštine
10 Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine. Kao rezultat međustranačkih
11 sporazuma, do kojih je došlo nakon izbora, postao je predsjednik Skupštine i na
12 tom moćnome položaju je bio sve do konačnog prekida odnosa među nacionalnim
13 strankama po pitanju suvereniteta Bosne i Hercegovine.

14 Nakon toga, vodeća uloga optuženoga u SDS-u prevedena je u najviše
15 položaje u novostvorenim organima republike koju su proglasili bosanski Srbi. Na
16 svom putu prema etničkom razdvajanju, SDS je u oktobru 1991. osnovao izdvojenu
17 Skupštinu srpskoga naroda Bosne i Hercegovine, a optuženi je imenovan za
18 predsjednika te Skupštine, što je položaj na kojem je ostao kroz čitavo
19 predmetno vrijeme.

20 Dana 2. juna 1992. postao je član proširenoga predsjedništva, najviše
21 izvršne vlasti u Srpskoj Republici Bosni i Hercegovini. Ovo prošireno
22 predsjedništvo bilo je kolektivno tijelo koje je donosilo odluke i koje je imalo
23
24
25
26
27
28
29
30

1 izvršnu vlast. Kako je Radovan Karadžić objasnio proces donošenja odluka: "Mi
2 iznosimo sve ideje, raspravljamo o njima i zatim mi odlučujemo koja je najbolja
3 i onda krećemo dalje."

4 Zajedno s drugim članovima proširenog predsjedništva, Radovanom
5 Karadžićem, Biljanom Plavšić, Nikolom Koljevićem i Brankom Đerićem, optuženi je
6 donosio odluke o tome koji je najbolji način da se provede njegova vizija
7 etnički razdvojene Bosne i Hercegovine. Zahvaljujući svojim položajima i
8 utjecaju u SDS-u i u vladi bosanskih Srba, Momčilo Krajišnik je bio izuzetno
9 važna politička ličnost bosanskih Srba, a mi u optužnici tvrdimo da je on
10 odgovoran za masovne zločine počinjene u Bosni i Hercegovini od 1. jula 1991. do
11 30. decembra 1992.

12 Optužbe koje se Krajišniku stavljaju na teret nalaze se u optužnici, ima
13 ih ukupno osam: jedna točka genocida; jedna točka saučesništva u genocidu; pet
14 točaka zločina protiv čovječnosti, a među njima su progon, istrebljenje,
15 ubojstvo, deportacija i nečovječna djela; te jedna točka kršenja prava i običaja
16 ratovanja - ubojstvo. Mi tvrdimo da je Krajišnik po svakoj od tih točaka
17 odgovoran, i to na osnovi člana 7(1) i člana 7(3) Statuta Međunarodnog suda, a
18 ja ću kasnije za vrijeme svog izlaganja o tome govoriti.

19 U optužnici se nalaze i četiri izdvojena dodatka. Svaki od njih
20 predstavlja tip zločina te lokaciju, dakle, općinu i datume gdje su se dogodila
21 konkretna ubojstva ili kada su se takva ubojstva dogodila u zatočeničkim
22 objektima, mjesta kada su razarani kulturni spomenici i vjerski objekti, te
23 mjesta na kojima su se nalazili zatočenički objekti.

24 Mi tvrdimo u optužnici da je gospodin Krajišnik odgovoran za ove zločine
25
26
27
28
29
30

1 koji se navode u optužnici zato što je planirao, poticao, naredio, počinio ili
2 na drugi način pomagao i podržavao planiranje i pripremu tih zločina.

3 Kada kažem riječ "počinio", mislim na njegovo sudjelovanje, zajedno s
4 drugim ljudima, u udruženom zločinačkom poduhvatu. A cilj tog poduhvata bio je
5 trajno uklanjanje, silom ili drugim sredstvima, bosanskih Muslimana, bosanskih
6 Hrvata, te drugih nesrpskih stanovnika iz velikih područja Bosne i Hercegovine
7 za koje se tvrdilo da su srpski, i to počinjenjem ovih krivičnih djela. Krivična
8 djela koja se navode u ta četiri dodatka ulaze u okvir zločinačkog poduhvata
9 ili, pak, predstavljaju prirodnu i predvidivu posljedicu takvog poduhvata.

10 Kao jedan od članova kriminalnog pothvata, Krajišnik je bio potpuno
11 svjestan stravičnih posljedica po nesrbe Bosne i Hercegovine i bio je sasvim
12 ravnodušan prema takvim posljedicama.

13 Gospodin Krajišnik nije sudjelovao u ovom zločinačkom poduhvatu sam. On
14 je blisko surađivao, i u skladu, s drugim ljudima da bi se postigli ciljevi toga
15 poduhvata. Među tim ljudima su Radovan Karadžić, Nikola Koljević, Biljana
16 Plavšić, Slobodan Milošević, Arkan, general Ratko Mladić, general Momir Talić,
17 Radoslav Brđanin i drugi čija ćete imena upoznati za vrijeme ovoga suđenja.
18 Poput gospodina Krajišnika, svaki član udruženog zločinačkog poduhvata,
19 sudjelovao je i doprinosio zločinačkom poduhvatu na razne načine.

20 Da bi se u potpunosti razumjeli zločini koje opisujem u optužnici i

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 središnja uloga gospodina Krajišnika u počinjenju tih krivičnih djela, bitno je
2 shvatiti glavne političke događaje koji su doveli do raspada bivše Jugoslavije i
3 komadanja Bosne i Hercegovine. U tom smislu, od suštinskog je značaja čvrsto
4 razumjeti Srpsku demokratsku stranku; ulogu gospodina Krajišnika u stranci;
5 razvoj SDS-a i njegovo pretvaranje u vladu bosanskih Srba; narav vladinih
6 struktura bosanskih Srba; te filozofiju vodstva i ciljeve koji su od velikog
7 značaja, i vi ih u ovom predmetu morate shvatiti.

8 U uvodnom izlaganju, ja ću govoriti i o etnocentričkim političkim
9 smjernicama i strateškim ciljevima SDS-a, te entiteta bosanskih Srba. Te
10 smjernice i ciljevi, kojih je Krajišnik bio bitan pokretač pri njihovom stvaranju
11 i provedbi, bile su uperene protiv nesrba Bosne i Hercegovine i ostvarene na
12 terenu najobičnijom silom. Oni su tragično oblikovali živote i sudbinu stotina
13 tisuća ljudi u Bosni i Hercegovini i na kraju nas doveli danas u ovu sudnicu. Do
14 sada je povijest raspada nekadašnje Jugoslavije dobro poznata, ali u tom miljeu
15 je zapravo i začeta ova optužnica, a ja ću zajedno s Vama ukratko pregledati
16 glavne političke događaje koji su tako istaknuti u ovome predmetu.

17 Jugoslavija je bila savezna država koja se sastojala od šest republika i
18 dvije autonomne pokrajine. Ako pogledate monitore ispred sebe - rekli su mi da
19 treba pritisnuti dugme "*computer evidence*" - vidjet ćete sliku koja prikazuje te
20 republike.

21 Vidi li Obrana...? U redu.

22 Nakon smrti maršala Tita i naknadnog raspada Saveza komunista, status
23
24
25
26
27
28
29
30

1 ovih republika i nastavak postojanja federacije predstavljao je glavno sporno
2 pitanje u Jugoslaviji; konkretno, republike Slovenija, Hrvatska i Bosna i
3 Hercegovina. U tim republikama su postojale dinamične i moćne ali
4 suprotstavljene društvenopolitičke sile koje su se međusobno borile da bi
5 postigle političko rješenje ovoga problema. Rješenje koje će dovesti do toga da
6 republike ostanu unutar savezne strukture ili, pak, da se republike odvoje iz
7 postojeće savezne države i postanu nezavisne.

8 U očekivanju prvih višestranačkih izbora u Socijalističkoj Republici
9 Bosni i Hercegovini, koji su se trebali održati 18. novembra 1990., pojavile su
10 se tri nacionalističke stranke koje su, zapravo, dovele u pitanje ukopanu
11 strukturu Komunističke partije i njezinih nasljednika. Te stranke su bile SDS -
12 Srpska demokratska stranka, koju sam već spomenuo, to je bila stranka bosanskih
13 Srba. Dalje, Stranka demokratske akcije - SDA, koja je zapravo postala stranka
14 bosanskih Muslimana, te Hrvatska demokratska zajednica - HDZ, stranka bosanskih
15 Hrvata.

16 SDS je osnovan 12. jula 1990, a Radovan Karadžić je izabran za
17 predsjednika stranke. Gospodin Krajišnik će kasnije biti na položajima u
18 Glavnome odboru SDS-a i u kadrovskoj komisiji. Osim ovlasti koje se odražavaju
19 na ovim i drugim položajima na kojima je bio, o kojima ću nešto kasnije
20 govoriti, optuženi i Radovan Karadžić bili su najviši vođe te stranke. Kako će
21 Vijeće saznati iz dokaznog materijala, oni su zajedno kovali smjernice i
22 direktive. U tom poslu vodio ih je Slobodan Milošević, na čiji su se savjet
23
24
25
26
27
28
29
30

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

Prazna stranica umetnuta radi usklađivanja numeracije stranica.

1 oslanjali i iz čijega su autoriteta izvlačili daljnji status. Međutim, u Bosni
2 su optuženi i gospodin Karadžić zajedno stvarali politiku, inzistirali na
3 disciplini i vodili SDS prema nasilnom odvajanju mješovitog etničkog sastava
4 Bosne.

5 U svojoj uvodnoj riječi na osnivačkoj skupštini SDS-a, Karadžić je
6 osudio situaciju koju je smatrao nepovoljnom političkom situacijom za srpski
7 narod i podsjetio na genocid kojem su Srbi bili izloženi tokom Drugog svjetskog
8 rata - tema koju će gospodin Krajišnik i druge vođe SDS-a ponavljati tokom
9 vremena. Potpaljujući strahove i strasti srpskog naroda i čineći ih prijemčivim
10 za strašne sjenke prošlosti, oni su podsticali narod da se prihvati nasilja i
11 prekine nasilno veze miroljubive koegzistencije koje su postojale između
12 različitih zajednica u Bosni i Hercegovini i da primjenjuje politiku etničkog
13 čišćenja.

14 Od osnivanja, partija je izražavala namjere da zaštiti nacionalne
15 interese Srba u Bosni i Hercegovini, uključujući i insistiranje na održavanju
16 saveznog karaktera Bosne i Hercegovine u okviru SFRJ i jedinstva svih Srba u
17 zajedničkoj državi. Čak i prije nego što su poduzeti prvi konkretni koraci u
18 pravcu etničke podjele Bosne, SDS je upozoravao na svoju kategoričnu opoziciju
19 bilo kakvom naporu da se Srbi odvoje od njihove majke zemlje, Srbije.

20 Dozvolite da se na trenutak vratim na višepartijske izbore o kojima sam
21 govorio prije par trenutaka. U sprovođenju svojih ciljeva - poraza komunističke
22 stranke i njenih nasljednika - tri stranke: SDS, SDA i HDZ, došle su do

23
24
25
26
27
28
29
30

1 neformalnog sporazuma da se uzdrže od napada jedna na drugu i sarađuju u podjeli
2 vlasti kako bi pobijedile na izborima. Ovaj sporazum, iako je bio privremenog
3 karaktera, ignorisao je njihove konfliktne vizije budućnosti Bosne i
4 Hercegovine.

5 Rezultati izbora bili su zapanjujući, jer su nacionalističke stranke -
6 G. HARMON: [simultani prevod] Usporiću.

7 Rezultati izbora bili su zapanjujući jer su nacionalističke stranke
8 pobijedile svoje oponente, pobijedili uz izbornu marginu koja je odgovarala
9 etničkim grupama u okviru stanovništva koje je glasalo za njih. SDA, dakle
10 muslimanska stranka, je dobila 86 mjesta od ukupno 240 u Skupštini. SDS, srpska
11 stranka, dobila je 72 mjesta, a HDZ, hrvatska stranka, dobila je 44 mjesta. Osam
12 preostalih stranaka podijelilo je preostalih 38 mjesta.

13 Nacionalističke stranke su onda vjerno primijenile svoj međustranački
14 sporazum i SDA, stranka bosanskih Muslimana, izabrala je pokojnog Aliju
15 Izetbegovića na mjesto predsjednika Predsjedništva. SDS, stranka bosanskih Srba,
16 odabrala je optuženog Momčila Krajišnika da bude predsjednik Skupštine, a Jure
17 Pelivan je imenovan, od strane HDZ-a, stranke Hrvata, na mjesto premijera.

18 Izborni uspjeh SDS-a podstakao je rast jednog drugog, snažnog partijskog
19 organa. U toj novoizabranoj Skupštini, srpski poslanici su formirali poslanički
20 klub, stranačko tijelo koje je stvoreno da raspravlja i formuliše politiku SDS-a
21 i stavove koje će zauzeti u Skupštini. Ovo tijelo je bilo to koje se na kraju
22 transformisalo u prvi paralelni organ vlasti Srba - Skupštinu srpskog naroda, na
23 čijem čelu je bio optuženi, kao predsjednik.

24

25

26

27

28

29

30

1 Iako su stranke našle zajedničku osnovu tokom izborne kampanje, nikada
2 nisu došle do zajedničkog stava o najbitnijem pitanju sa kojim se suočila Bosna
3 i Hercegovina - njenom statusu u raspadajućoj saveznoj Jugoslaviji i taj propust
4 će se pokazati kasnije fatalnim i faktorom podjele. U drugim republikama
5 Jugoslavije došlo je do dramatičnih događaja koji su posijali sjeme konflikta u
6 njedrima Bosne.

7 25. juna 1991. republike Slovenija i Hrvatska proglasile su nezavisnost.
8 Sljedećeg dana JNA je učestvovala u oružanom sukobu u Sloveniji, a kasnije su
9 borbe izbile i intenzivirale se u Hrvatskoj. Mogućnost da se zaraza nezavisnosti
10 proširi na Bosnu uveliko je alarmirala Karadžića, gospodina Krajišnika i druge
11 članove vodstva SDS-a i bila je za njih prokletstvo.

12 Radovan Karadžić, govoreći u ime vodstva SDS-a, stalno je iznova
13 ponavljao, citiraću njegove riječi: "SDS neće prihvatiti nezavisnu Hrvatsku ili
14 nezavisnu Bosnu i Hercegovinu."

15 On je iznova i iznova proglašavao da SDS neće prihvatiti nijednu
16 situaciju u kojoj bosanski Srbi neće biti dio zajedničke države sa ostalim
17 Srbima u Jugoslaviji. Citiraću ponovo gospodina Karadžića: "Sada otvoreno kažemo
18 ono što se prije nije moglo ni šaputati, Srbi u Bosni i Hercegovini ulažu sve
19 svoje nade u svoju majku Srbiju i nikada neće dozvoliti da ih državne granice
20 odvoje od Srbije."

21 Bosanski Srbi su težili tome da očuvaju svoju uniju sa Jugoslavijom kroz
22 pregovore sa drugim političkim strankama, dok su u isto vrijeme poduzimali

23
24
25
26
27
28
29
30

1 paralelne korake ka etničkoj podjeli, počevši od stvaranja zajednice srpskih
2 opština. Ja ću govoriti o zajednici srpskih opština detaljnije kasnije u mojim
3 napomenama.

4 Oni su takođe težili i tome da ostvare svoje ciljeve na različitim
5 međunarodnim sporazumima - o kojima neću detaljno govoriti u ovim napomenama -
6 ali ti pregovori takođe nisu uspjeli. Na primjer, 27. avgusta 1991. godine,
7 Evropska zajednica je uspostavila konferenciju o Jugoslaviji koja je održala
8 više sjednica u Hagu sve do 14. avgusta 1992. Ovi razgovori su vođeni pod
9 pokroviteljstvom i rukovodstvom bivšeg britanskog ministra spoljnih poslova
10 Lorda Carringtona. Cyrus Vance, bivši državni sekretar Sjedinjenih Američkih
11 Država, bio je lični predstavnik generalnog sekretara Ujedinjenih nacija u ovim
12 raspravama.

13 U svom pristupu Bosni i Hercegovini, Evropska zajednica je pokušavala da
14 se dovede do teritorijalne podjele koja bi stvorila tri velika autonomna
15 entiteta, ali bi se nominalno sačuvala centralna bosanska država. Ove ideje su
16 bile u izjavi o principima o kojima je postignuta suglasnost 23. februara 1992.
17 godine kojom se djelimično kaže da će Bosna i Hercegovina biti država koja će se
18 sastojati iz tri konstitutivne jedinice zasnovane na nacionalnim principima i
19 koje će biti zasnovane i uzimaće u obzir ekonomske, geografske i druge
20 kriterije. Ustvari, svaka ustavotvorna jedinica će biti dominirana od strane
21 jedne etničke grupe, Srba, Hrvata ili Muslimana.

22 Nakon prihvatanja ovih principa u Lisabonu, rukovodstvo bosanskih Srba
23 se vratilo u Sarajevo i bilo oduševljeno. Međutim, kasnije, Alija Izetbegović je
24 povukao svoj potpis na ovom sporazumu. U vrijeme kada su bosanski Srbi

25

26

27

28

29

30

1 učestvovali u pregovorima da bi ostvarili svoje ciljeve, Radovan Karadžić je
2 jasno rekao SDS-u da je spreman da koristi silu, i koristiće silu ako bude
3 neophodno, da se osigura da se bosanski Srbi ne odvoje od Srbije. On je upozorio
4 da, ako Bosna proglasi suverenost i nezavisnost, onda: "Steći će se svi uslovi
5 za građanski rat."

6 Rukovodstvo SDS-a u ovakvom stavu podržavao je Slobodan Milošević,
7 predsjednik Srbije. Milošević je nedvosmisleno insistirao da Srbi treba da
8 ostanu u jednoj državi i rekao je: "Kada je riječ o srpskom narodu, oni žele da
9 žive u jednoj državi. Zbog toga, podjela u nekoliko država koja bi odvojila
10 srpski narod i prisilila ih da žive u odvojenim suverenim državama je sa našeg
11 stanovišta neprihvatljiva. To je, da budem konkretan, van svakog pitanja, ne
12 dolazi u obzir."

13 Naši dokazi će pokazati da je rukovodstvo SDS-a, uključujući Karadžića,
14 Krajišnika i druge, tijesno saradivalo sa Miloševićem u postojećim saveznim
15 strukturama, kao što je Jugoslovenska narodna armija - JNA, savezna policija,
16 dok su se pripremali i na kraju primijenili prisilnu podjelu Bosne i Hercegovine
17 i iseljavanje bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata sa teritorija koje su
18 svojatali bosanski Srbi.

19 Kao što sam ranije rekao, dok su se vođe bosanskih Srba trudile da
20 ostvare svoje ciljeve kroz pregovore, SDS se organizovala i pripremala za
21 stvaranje odvojenih srpskih teritorija u Bosni. Oni su počeli taj proces tako
22 što su stvarali regionalne strukture - autonomne regije čija je neizrečena svrha
23 bila da se odvoje tzv. srpske teritorije i da se uspostave veliki dijelovi Bosne
24 i Hercegovine pod njihovom kontrolom.

25

26

27

28

29

30

1 Vodstvo bosanskih Srba je takođe upriličilo, uz pomoć saveznih vlasti,
2 da naoruža stanovništvo bosanskih Srba. Stvorili su tajni sistem komunikacija i
3 izdali organizaciona uputstva za preuzimanje vlasti na opštinskom nivou.

4 Dozvolite da počnem sa regionalizacijom. Suočeni sa mogućnošću bosanske
5 nezavisnosti, SDS je počeo proces odvajanja teritorija. Ovaj proces je u suštini
6 oponašao događaje do kojih je došlo u Hrvatskoj, gdje su 1990. hrvatski Srbi
7 proglasili zajednice opština, koje su onda transformisali u autonomne regije.
8 SDS u Bosni je inicirao sličan proces u aprilu 1991., kada je osnivanjem
9 skupštine zajednica opština u Bosni, Krajini, SDS tvrdio da je ova zajednica
10 opština jednostavno ekonomska i razvojna veza koja je dozvoljena po bosanskom
11 ustavu. Međutim, druge stranke su uskoro raskrinkale ovu zajednicu opština kao
12 transparentan korak u pravcu stvaranja teritorija pod srpskom kontrolom. Ova
13 zabrinutost je ostvarena i ekonomski izgovor ogoljen u septembru 1991., kada je
14 zajednica opština transformisana u Autonomnu Regiju Krajina ili, kako ću je ja
15 kasnije nazivati u mojim napomenama, ARK.

16 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Harmon, do ovog trenutka
17 francuski prevodioci nisu uspjeli da stignu sa prevodom. Bilo bi dobro da
18 povremeno predahnete, tako da bi prevodioci mogli uopšte da uzmu dah.

19 G. HARMON: [simultani prevod] Ja se izvinjavam prevodiocima. Žao mi je
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 što moraju da prate ovakav tempo. Pokušaću da usporim u nastavku.

2 Regionalni štabovi ARK-a, koji su kasnije nazvani ratnim
3 predsjedništvima, bili su najveće i najaktivnije srpske autonomne regije. Krizni
4 štabovi ARK-a bili su od instrumentalnog značaja za primjenu i ostvarivanje
5 politike SDS-a u regiji bosanske Krajine. Njihove aktivnosti, uključujući /?su
6 uključivale/ komuniciranje i prenošenje uputa SDS-a sa republičkog nivoa na
7 opštinski nivo, opštinske krizne štabove; tajno snabdijevanje oružjem Srba;
8 naređivanje da se otpuštaju nesrbi sa njihovih radnih mjesta i tijesnu
9 koordinaciju sa snagama bosanskih Srba u Krajini. Krizni štab ARK-a i Ratno
10 predsjedništvo ARK-a rukovođeno je od strane Radoslava Brđanina koji je
11 konkretno naveden u optužnici kao pripadnik združenog zločinačkog poduhvata.

12 U isto vrijeme, druge autonomne regije su takođe proglašene,
13 obuhvatajući velike dijelove Bosne i Hercegovine. Ponovo, časni Sude, skrećem
14 vašu pažnju na monitor, mogu da objasnim šta znači ova slika, šta ona prikazuje.
15 Ova slika prikazuje različite autonomne regije: ARK, dakle Srpsku Autonomnu
16 Regiju Krajine, ona je plave boje, a u okviru ARK-a vidimo nekoliko opština koje
17 se navode i u optužnici; dodatne autonomne regije roze boje u sjevernoj Bosni;
18 zatim, ružičasta u Semberiji; zatim zelena, Birač /u engleskom transkriptu:
19 "Romanija-Birač"/; i žuta - Hercegovina.

20 Autonomne regije su uspostavile vladajući strukturu i, uskoro nakon
21 proglašenja teritorije koju su zahvatile, proglasili su ih Srpskom Republikom.
22 Jednom kada su autonomne regije poslužile svojoj svrsi i kada je otprilike 70%
23 teritorije Bosne i Hercegovine bilo prisilno zauzeto od strane snaga bosanskih
24 Srba, rukovodstvo bosanskih Srba raspustilo je autonomne regije. Kako će

25

26

27

28

29

30

1 Karadžić kasnije reći Skupštini bosanskih Srba, jednom kada su poslužile svojoj
2 svrsi, one su okončane.

3 Prije toga, međutim, dokazale su da su efektivno sredstvo za komadanje
4 Bosne i Hercegovine i ostvarivanje kontrole nad velikim dijelovima poharane
5 bosanske teritorije na kojima su stotine hiljada Muslimana živjele do 1992.

6 Drugi način na koji su bosanski Srbi počeli da se organizuju,
7 pripremaju, a posebno način na koji je SDS počeo da se organizuje za stvaranje i
8 odvajanje teritorije, bilo je obezbjeđivanje naoružanja za srpsko stanovništvo.
9 1991., Karadžić i gospodin Krajišnik i drugi članovi vođstva bosanskih Srba bili
10 su zabrinuti da Srbi nemaju dovoljno naoružanja.

11 Želio bih da Vam pustim jedan presretnuti razgovor između gospodina
12 Krajišnika i gospodina Karadžića, od 23. septembra, a tema tog razgovora je
13 naoružanje i oni izražavaju svoju zabrinutost zbog toga što nemaju dovoljno
14 naoružanja. Možemo početi.

15 [Sluša se presretnuti razgovor]

16 "RADOVIĆ: E, dobar dan, Radović je, kako ste?

17 Radovan KARADŽIĆ: E, dobar dan.

18 RADOVIĆ: Ja upravo Vas biram, traži Vas predsednik.

19 Radovan KARADŽIĆ: Dajte /nerazgovetno/.

20 RADOVIĆ: Samo momenat.

21 Radovan KARADŽIĆ: Evo, muku mučim sa MUP-ovcima i jebenim budalastim -

22 Momčilo KRAJIŠNIK: Šta je?

23 Radovan KARADŽIĆ: Ma, ne znaju ovi naši ble... da rade ništa. Ovaj Alija
24 pokušava da podigne... da stvori vojsku putem proširenja, neo...neograničenog
25 proširenja broja rezervnog sastava. Podiže rezervni sastav, morali bismo ga
26 hitno... hitno, ovaj, s... pozvati nas dvojica da sjednemo s njim, da mu kažemo da
27 je to građanski rat.

28 Momčilo KRAJIŠNIK: A što... a što... to mu... Delimustafić?

29 Radovan KARADŽIĆ: Ne, nego Izetbegović.

30 Momčilo KRAJIŠNIK: A ja, znam.

1 Radovan KARADŽIĆ: Izetbegović doneo odluku na Predsedništvu da se... da
2 svaka stanica a... prema svojoj potrebi po... formira, odnosno podigne broj
3 rezervnog sastava.

4 Momčilo KRAJIŠNIK: Ja.

5 Radovan KARADŽIĆ: Prema tome, mi moramo dojaviti i našim tamo u Krajini
6 i u... i u istočnoj -

7 Momčilo KRAJIŠNIK: Znaš šta bi' ja tebe zamolio, u vezi toga bi se malo
8 mogli dogovoriti. Uvijek svako... svaka stvar ima svoje, znaš, crno-bijelu
9 tehniku.

10 Radovan KARADŽIĆ: Da.

11 Momčilo KRAJIŠNIK: A onaj ko je pametan uvijek iskoristi kako mu
12 odgovara.

13 Radovan KARADŽIĆ: Da.

14 Momčilo KRAJIŠNIK: Ja to nikad ništa sprečavô ne bi'... protiv, ja bi'
15 samo rekô: Dobro, u redu, al' ima, znaš, sve svoje.

16 Radovan KARADŽIĆ: Da. Pa, dobro šta... šta... mislim, ne...nemaju na... u
17 srpskim krajevima nemaju dovoljno, o...ovaj, o...oružja.

18 Momčilo KRAJIŠNIK: Nema.

19 Radovan KARADŽIĆ: Nemaju dovoljno oružja.

20 Momčilo KRAJIŠNIK: Dobro. Ali, mi analiziramo, Radovane, molim te. Da ti
21 kažem, ja bi' tebe zamolio u vezi toga, trebalo bi dobro izvagati, što si ti
22 sinoć rekô, to je pametno. Uvijek treba vid'ti šta to znači. Onda bi nešto mi
23 drukčije.

24 Radovan KARADŽIĆ: Da.

25 Momčilo KRAJIŠNIK: Znamo šta j... čim mi znamo šta neko hoće -

26 Radovan KARADŽIĆ: Vidi, ovde sjedi kod mene jedan čovek iz policije
27 koji... koji je... razumije se u prilike.

28 Momčilo KRAJIŠNIK: Ja.

29 Radovan KARADŽIĆ: A... Plavšić, ja. Evo, samo momenat. Na koji? A-ha. A...
30 dobro. Zvaću te za koju minutu. A ka -

31 Momčilo KRAJIŠNIK: Ja, ja.

1 Radovan KARADŽIĆ: Da. Kad ćemo se... Evo ja ovde čekam nekog novinara.
2 Možeš li da skokneš ovdje, da malo sjednemo da -
3 Momčilo KRAJIŠNIK: Gdje s' ti sad?
4 Radovan KARADŽIĆ: U s...stranci.
5 Momčilo KRAJIŠNIK: U kol'ko bi ti do... ov... došô?
6 Radovan KARADŽIĆ: Za jedno 15-20 minuta? Možeš?
7 Momčilo KRAJIŠNIK: Ma, mogu l' ja doći, recimo, u petn'est do tri?
8 Radovan KARADŽIĆ: Možeš, možeš.
9 Momčilo KRAJIŠNIK: Haj' doću /sic/ petn'est do tri..
10 Radovan KARADŽIĆ: 'Ajde, važi."
11 G. HARMON: [simultani prevod] Ovim se završava presretnuti razgovor.
12 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Harmon, na traci govore još
13 brže, pa bi bilo dobro da se malo prekine da se čuje traka do kraja.
14 Nastavite.
15 G. HARMON: [simultani prevod] Kako je bilo moguće da se postigne taj
16 proces naoružavanja? On je postignut kroz suradnju i pomoć saveznih
17 jugoslavenskih vlasti čije je vodstvo dijelilo ciljeve bosanskih Srba. Mi
18 namjeravamo izvesti značajne dokaze o naoružavanju, o postupku naoružavanja.
19 Ali, dopustite mi da vam dam neke primjere toga sada.
20 Mi ćemo predočiti izvještaj generala JNA Milutina Kukanjca od 20. marta
21 1992., upućenog Generalštabu JNA, u kojem on izvještava da je razdijelio
22 "dobrovoljačkim jedinicama" 51.900 komada oružja, te izvještava da je SDS
23 razdijelio takvim jedinicama 17.298 komada oružja.
24
25
26
27
28
29
30

1 Te dobrovoljačke jedinice nisu bile dio sastava JNA.

2 Osim toga, čut ćete konkretan dokazni materijal o sastanku koji se
3 odigrao u aprilu 1991. u Beogradu, u uredu Mihalja Kertes, pomoćnika ministra
4 unutarnjih poslova, i to više od godinu dana prije preuzimanja općina Bratunac i
5 Srebrenica. Sudionici na tom sastanku bili su Miroslav Deronjić, vodeći
6 političar SDS-a u općini Bratunac, i Goran Zekić, koji je bio predstavnik iz
7 Srebrenice, koji je bio zastupnik Skupštine bosanskih Srba.

8 Na tome sastanku napravljeni su dogovori da se osigura oružje bosanskim
9 Srbima u općinama Bratunac i Srebrenica u istočnoj Bosni.

10 Mihalj Kertes, kako će naši dokazi pokazati, bio je u čestom kontaktu sa
11 vodstvom bosanskih Srba. Na tom sastanku u aprilu 1991. on je gospodi Deronjiću
12 i Zekiću rekao: "Da će u području od 50 kilometara od rijeke Drine sve biti
13 potpuno srpsko."

14 Kako ćete čuti kasnije u mom izlaganju kada budem govorio o strateškim
15 ciljevima srpskoga naroda u Bosni i Hercegovini koje je izrekao Radovan Karadžić
16 na skupštini bosanskih Srba trinaest mjeseci ranije, Kertesova izjava gospodinu
17 Deronjiću i Zekiću zapravo doslovno odražava jedan od tih strateških ciljeva, a
18 govorim o strateškom cilju broj 3.

19 Najvažnija, ogromna uloga koju je igrao SDS u naoružavanju i simbioza
20 koju je stranka imala sa Slobodanom Miloševićem i saveznim vlastima objašnjena
21 je u mjesecu avgustu 1993. na 34. sjednici Skupštine bosanskih Srba, a to je
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 učinio general Milan Gvero koji je bio pomoćnik komandanta Vojske Republike
2 Srpske za moral, vjerska i pravna pitanja.

3 Citirat ću Vam što je general Gvero rekao na toj Skupštini: "Srpska
4 demokratska stranka, koja je politički probudila i homogenizirala srpski narod,
5 formulirala je političke i društvene ciljeve u organizacijskim terminima, sve
6 važne preduvjete za uspješnu borbu."

7 On dalje kaže: "Srpska demokratska stranka i osnovane državne
8 institucije također imaju najveće zasluge za početno naoružavanje srpskoga
9 naroda pješadijskim oružjem, što je omogućeno zahvaljujući podršci i suradnji
10 brojnih Srba oficira u komandama JNA na teritoriju bivše Bosne i Hercegovine,
11 Srbima u ministarstvu unutarnjih poslova i drugim političkim institucijama, te
12 oficirima vojske iz Srbije, odnosno iz Savezne Republike Jugoslavije".

13 U pripremama, SDS je također stvorio sistem veza u svim zajednicama
14 bosanskih Srba, tako da bi - kako je Karadžić kasnije objasnio, a ponovo ga
15 citiram - "Kako bi informacije iz najudaljenijih sela došle do Glavnoga odbora
16 SDS-a za najviše dva sata."

17 Prema operativnim uputstvima SDS-a, koja su izdana 15. avgusta 1991.,
18 svaki član lokalnog, odnosno mjesnog odbora SDS-a morao je "biti u kontaktu sa
19 10 do 20 domaćinstava."

20 Ova mreža nije uspostavljena samo za prijenos općih informacija, već za
21 prosljeđivanje naređenja. Članovi SDS-a bili su obvezni izvršiti i poštovati
22 odluke organa stranke.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Budući da je ovo suđenje jednome političaru, i to na samome vrhu SDS-a i
2 kasnije na samome vrhu moći u Republici Srpskoj, važno je i vrijedno je
3 naglasiti narav stavova vodstva SDS-a u vezi sa sprovođenjem svojih smjernica i
4 poštovanjem istih. Na drugoj sjednici Skupštine bosanskih Srba, koja je održana
5 21. novembra 1991., optuženi je uputio oštro upozorenje članovima SDS-a. Citiram
6 njegove riječi: "Htjeli bismo poslati sljedeću poruku svim kolebljivcima ili
7 neutralnima, slabima ili zavedenima, a koji se ipak ne osjećaju kao izdajnici.
8 Danas još imate vremena, sutra će biti prekasno."

9 Tri mjeseca kasnije, na osmoj Skupštini bosanskih Srba održanoj 25.
10 februara 1992., Radovan Karadžić je ponovio ovo Krajišnikovo oštro upozorenje.
11 On je rekao da, kada stranka usvoji neku smjernicu, "sve dugo predstavlja
12 izdaju. Sve izvan usvojene smjernice je izdaja. Pomaganje neprijatelju ne može
13 se tolerirati. Davati mu izlaz i zbunjivati narod, a da ste član te stranke,
14 skupštine i stranačkih organa, tako nešto ne može postojati. Ja to neću
15 dozvoliti. Ja ću o tome obavijestiti narod i reći ću: Narode, taj čovjek je
16 izdajnik."

17 Takve nazore ponovio je Radoslav Brđanin, koji je bio na čelu SDS-a,
18 odnosno Kriznoga štaba Autonomne Oblasti Krajine i Ratnoga predsjedništva.
19 Citiram gospodina Brđanina: "Ja sam čovjek koji se pridržava dvaju principa. Ja
20 slušam i poštujem one koji su iznad mene, a svi oni koji su ispod mene, pod
21 mojim zapovjedništvom, moraju slušati mene."

22 Dokazni materijal će pokazati da, kako se SDS približavao provedbi
23 politike prisilne podjele Bosne i Hercegovine, da je došlo do sve veće potrebe
24 za stalnim informacijama koje se mogu sigurno i tajno prenositi. SDS je stvorio
25
26
27
28
29
30

1 jedan sigurnosni sistem čiji su organizacija i funkcioniranje trebali biti
2 strogo konspirativne prirode i zasnovani na načelu hijerarhije. Ovaj
3 bezbjednosni sistem je stvorio šifre za komunikaciju u javnoj telefonskoj mreži.
4 Osnovane su tajne oznake za druge općinske odbore SDS-a, te su funkcioneri SDS-a
5 osnovali stražu koja je trajala 24 sata dnevno, sedam dana tjedno, u sjedištu
6 stranke.

7 Da se vratim na riječi generala Gvere sa 34. sjednice Skupštine
8 bosanskih Srba: "SDS je formulirao političke i društvene ciljeve i pripremio,
9 organizacijski govoreći, sve važne preduvjete za uspješnu borbu."

10 U to se vrijeme SDS tajno pripremao za moguće razdvajanje Bosne i
11 Hercegovine, te na međunarodnom nivou pregovarao o razdvajanju Bosne putem
12 sporazuma. No, srpski stav u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini
13 postao je krut i prijeteći.

14 Na toj sjednici, odnosno na jednoj sjednici Skupštine Socijalističke
15 Republike Bosne i Hercegovine 14. oktobra 1991., a kojom je predsjedao gospodin
16 Karadžić /u engleskom transkriptu: "Krajišnik"/ u svojstvu predsjednika
17 Skupštine, Skupština je razmatrala platformu o stavu u vezi s Bosnom i
18 Hercegovinom u budućoj strukturu jugoslovenske zajednice, te se razgovaralo o
19 memorandumu o namjerama. Ti dokumenti zajedno kažu da će Bosna i Hercegovina
20 sudjelovati u budućoj jugoslovenskoj državi samo u onolikoj mjeri koliko u njoj
21 budu sudjelovale Hrvatska i Slovenija. Prisjetimo se da su obje te republike
22 proglasile nezavisnost.

23 Radovan Karadžić je uzeo riječ i na nedvosmislen način upozorio na to
24 što će se dogoditi Muslimanima ako ustraju na putu nezavisnosti. On je rekao da
25 bi mogli nestati, zato što se ne mogu braniti.

26 Poslušajmo jedan dio toga govora. Još jednom, pogledajte, molim Vas,
27 monitore koji se nalaze pred Vama.

28
29
30

1 [Sluša se zvučni snimak]
2 "Radovan KARADŽIĆ: ... bio hiljadu puta teži i ne bi s... ne bi bilo načina
3 da se zaustavi. I moram da uputim poruku svim poslanicima. Gospodo, ja Vas
4 uvjeravam, prvo, kad biste i donijeli nešto večeras - a nemate način da to
5 donesete jer mi imamo ustavni način da Vas spriječimo da glasate - kad biste
6 nešto i donijeli, to bi bila bruka za gospodina Izetbegovića u Hagu jer mi imamo
7 način da u Hagu to onemogućimo i to bi bila bruka za ovaj Parlamenat /sic/ u
8 Evropi i za ove narode u Jugoslaviji i u Evropi, a posebno bi bila vaša bruka -
9 Hrvati i Muslimani koji ste odani ovoj ideji - vaša bruka i vaš dokaz kako vi
10 poštujete suverenost i ravnopravnost srpskog naroda u Bosni i Hercegovini. Ja
11 vas još jedanput molim - ne prijetim, nego molim - da ozbiljno shvatite
12 tumačenje političke volje srpskog naroda koji ovde zastupa Srpska demokratska
13 stranka i Srpski pokret obnove, a poneki Srbin iz drugih... iz drugih stranaka.
14 Molim vas da ozbiljno shvatite, ovo nije dobro što vi radite. Ovo je put na koji
15 vi hoćete da izvedete Bosnu i Hercegovinu, ista ona autostrada pakla i stradanja
16 kojom su pošli Slovenija i Hrvatska. Nemojte da mislite da nećete odvesti Bosnu
17 i Hercegovinu u pakao, a muslimanski narod možda u nestanak, jer muslimanski
18 narod ne može da se odbrani ako bude rat ovdje."

19 G. HARMON: [simultani prevod] Da ne bude nikakve dvojbe u vezi s tim što
20 je Karadžić htio reći, u našem dokaznom materijalu nalazi se i presretnuti
21 telefonski razgovor Karadžića i Gojka Đoge, predsjednika udruženja Srba iz Bosne
22 i Hercegovine. Taj je razgovor presretnut dva dana prije toga govora koji ste
23 upravo čuli. U tom razgovoru, Karadžić objašnjava da se u najboljem slučaju
24 Muslimani mogu nadati nekim enklavama u Bosni u kojoj će većina teritorija biti
25 srpska i koja će biti jedinica u federaciji s krnjom Jugoslavijom. Kako je on
26 rekao: "Mi bismo mogli prihvatiti da stvore, nazovimo to, muslimanski distrikt u
27 svom području unutar Jugoslavije". Dalje je rekao "ili čak nekoliko enklava".

28 On dalje kaže, u tom presretnutom razgovoru, da ukoliko Muslimani
29 ustraju u svojim zahtjevima - citiram taj presretnuti razgovor - "nestat će. Taj
30 će narod nestati sa lica zemlje ako sada počnu. Naša ponuda bila im je jedina
31 šansa".

32 I, dalje govori: "Ne shvaćaju da će ovdje biti krvi do koljena i da će
33 muslimanski narod nestati."

1 U cijelom ovom razgovoru se njegovo strašno proročanstvo ponavlja. I
2 ponovno ga citiram: "Oni moraju znati da oko Sarajeva ima 20.000 naoružanih
3 Srba. Oni će... oni će nestati. Sarajevo će biti crni kotao u kojem će umrijeti
4 300.000 Muslimana. Oni nisu pri zdravoj pameti. Ne znam, sada moram s njima
5 razgovarati otvoreno. Ljudi, ne zezajte se, u Bosni i Hercegovini ima 300-400
6 tisuća naoružanih Srba. Što vi mislite? Osim toga, postoji i vojska sa svim
7 oružjem i opremom. Mislite li da se možete tek tako otcijepiti poput Hrvatske?"

8 Nešto kasnije, u tom istom presretnutom razgovoru on kaže: "Ali oni to
9 ne razumiju. Oni ne razumiju da će do grla biti u krvi i da će muslimanski narod
10 nestati. Jadni Muslimani će nestati, Muslimani koji ne znaju kamo ih on vodi,
11 gdje vodi Muslimane."

12 Citirat ću još jedan dio iz ovoga presretnutog razgovora. Ponovno
13 gospodin Karadžić kaže: "Oni jednostavno nemaju nikakvog načina da izvedu
14 odvajanje, otcjepljenje. Mislim da je to jasno vojsci i mislim da je jasno
15 svakome. Bit će to pravo krvoproliće. Ovaj put vojska se neće poslužiti samo s
16 dva aviona - od 500, koliko ih ima - već će se poslužiti sa 20 aviona za svaki
17 napad."

18 Na toj istoj sjednici, kada je Karadžić održao taj jezoviti govor,
19 gospodin Krajišnik, predsjednik Skupštine, je zaključio sjednicu kako bi
20 spriječio glasanje o memorandumu i platformi. Srpski su poslanici izišli iz
21 prostorije. Ali, prije nego što je zatvorio sjednicu, gospodin Krajišnik je
22 upozorio nesrpske zastupnike. Njegove riječi: "Samo vam hoću reći, pažljivo
23 mislite što će se s vama dogoditi ako pokušate usvojiti išta izvan ove
24 Skupštine. Ja vas neću pojedinačno upozoravati. To jako dobro znate."

25

26

27

28

29

30

1 I zatim je zaključio svoje primjedbe i zatvorio je sjednicu.

2 Međutim, parlamentarni manevar gospodina Krajišnika nije uspio. Nakon
3 što su zastupnici bosanskih Srba izišli iz Skupštine, potpredsjednik Skupštine
4 Mariofil Ljubić, član Hrvatske demokratske zajednice, ponovno je otvorio
5 sjednicu i tada je održano glasanje o predloženoj platformi i memorandumu. Oba
6 su prijedloga prošla na glasanju.

7 Nakon usvajanja deklaracije o nezavisnosti, SDS je ubrzala korake da
8 podijeli Bosnu. U noći 15. oktobra političko vijeće SDS-a se sastalo i na
9 sastanku je učestvovalo kompletno vodstvo SDS-a, uključujući Karadžića,
10 gospodina Krajišnika, Biljanu Plavšić i Nikolu Koljevića. Kao što je jedan od
11 učesnika, Todor Dutina, primijetio: "Te večeri morali smo odbaciti iluziju da
12 oblik koegzistencije sa Muslimanima i Hrvatima može biti pronađen."

13 Tri dana kasnije, Poslanički klub Srba sazvaio je sjednicu na kojoj je
14 vodstvo bosanskih Srba naglasilo da SDS ide napred sa podjelom Bosne. Karadžić
15 je proglasio da će stranku staviti u vanredno stanje.

16 24. oktobra 1991. poslanici SDS-a u Skupštini Socijalističke Republike
17 Bosne i Hercegovine održali su odvojenu sjednicu i osnovali Skupštinu srpskog
18 naroda Bosne i Hercegovine, koju ću dalje nazivati Skupštinom bosanskih Srba.
19 Gospodin Krajišnik imenovan je predsjednikom ovog najznačajnijeg tijela i na toj
20 sjednici je proglasio, između ostalog, da se Skupština osniva sa svrhom da se
21 osigura da će srpski narod držati u svojim rukama vlastitu sudbinu. I on je

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 rekao da to znači da će volja srpskog naroda da ostane "u svojim istorijskim i
2 etničkim teritorijama kao dijelu zajedničke države Jugoslavije".

3 Karadžić je takođe proglasio ovaj događaj istorijskim korakom i rekao
4 je: "Ovo je istorijski korak, korak koji preduzima srpski narod da razbije
5 posljednje iluzije i da zaokruži svoj entitet na takav način da nikada ponovo ne
6 bude ugrožen iznutra."

7 Tog istog dana, Karadžić je rekao srpskom predsjedniku Miloševiću šta će
8 se desiti ako bosanski Srbi /sic/ budu insistirali na putu nezavisnosti. Taj
9 razgovor je presretnut. U tom razgovoru, koji ćete čuti za par trenutaka,
10 Karadžić je rekao da su sve pripremili, da će Bosanci polomiti svoje zube i da
11 nema izgleda "da ćemo živjeti u zemlji s njima".

12 Ako bismo sada mogli da pustimo taj presretnuti razgovor? To je dio tog
13 presretnutog razgovora.

14 [Sluša se presretnuti razgovor]

15 "Radovan KARADŽIĆ: Halo?

16 Slobodan MILOŠEVIĆ: Kako ti ide posô?

17 Radovan KARADŽIĆ: Ma, evo ide polako.

18 Slobodan MILOŠEVIĆ: Jeste vi sa Alijom se dogovorili da on ukine ove
19 odluke njegove?

20 Radovan KARADŽIĆ: Pa, mi mu... smo im dali do z... do 17 časova da ukine,
21 ali oni neće ukinuti, nemaju... ne mogu oni stići nikako da ukinu. Toliko su toga
22 napravili da... da ne mogu da ukinu to.

23 Slobodan MILOŠEVIĆ: Pa dobro, možete im dati i veći rok, ako misle da
24
25
26
27
28
29
30

1 ukinu.

2 Radovan KARADŽIĆ: Ne. Ne, oni ne misle da ukinu.

3 Slobodan MILOŠEVIĆ: Da.

4 Radovan KARADŽIĆ: Oni ne misle da ukinu, oni misle da rade nezakonito i
5 mi ćemo da odgovorimo svim sredstvima. Mi ćemo da uspostavimo Jugoslaviju na
6 svim prostorima gdje mi živimo. Imamo mi ustav. Ako onu ukinu svoj Ustav BiH, mi
7 se oslanjamo na akt koji je stariji od njega, to je Savezni ustav.

8 Slobodan MILOŠEVIĆ: Da. Da, da. Al' dobro, valjda nisu oni tolike
9 budale da zavru dalje u tom pravcu.

10 Radovan KARADŽIĆ: Ne, oni hoće da im Hag i... odnosno, Evropa da podari
11 državu u kojoj bi bili i mi zaključani međunarodnim ugovorima ovim granicama. To
12 mi ne možemo dopustiti. Mi moramo da s... da pripremimo sve i pripremili smo sve
13 da stvorimo jedno faktičko stanje koje ne može da se pr... na kome će oni slomit'
14 zube. Oni moraju jednostavno da slome zube. Mi... nema cijene pod kojom ćemo mi da
15 živimo s njima u nekoj državi. To n... to nema cijene, to je... to je gotovo.

16 Slobodan MILOŠEVIĆ: Što ne obaviš, ovaj, razgovor jedan sa Alijom
17 upravo da mu to kažeš?

18 Radovan KARADŽIĆ: Alija je a... usmjeren na svoj cilj jednom... jednim
19 usmjerenjem vjerskog fanatika, predsjedniče, i nema razgovora s njim. Možemo mi
20 da razgovaramo s njim, al' da mu ne verujemo ništa.

21 Slobodan MILOŠEVIĆ: Da, da. Ali, to da mu kažeš upravo tim rečima i da
22 mu objasniš, lepo predočiš, da kažeš: Hajde, izvolite pa ukinite to.

23 Radovan KARADŽIĆ: Ne, ne, neće. Nema... nema od toga šanse. Vjerujte mi,
24 nema nikakve šanse, on će samo da nas zamajava. On je nas tri mjeseca zamajavao

25

26

27

28

29

30

1 o kantonizaciji Bosne i onda je došao sa nov... sa papirom koji mu je Tuđman
2 naručio.

3 Slobodan MILOŠEVIĆ: Dobro."

4 G. HARMON: [simultani prevod] Tokom ovog suđenja ćemo, naravno, čuti
5 cijeli presretnuti razgovor. Ali, pored ovoga, gospodin Karadžić je rekao da
6 bosanski Srbi imaju namjeru da uspostave punu vlast nad srpskim teritorijama u
7 Bosni i Hercegovini i dalje je rekao da: "Izetbegović neće imati kontrolu nad
8 65% njegove teritorije, to je naš cilj."

9 Među odlukama koje je donijela novoosnovana srpska skupština, dakle
10 Skupština bosanskih Srba, bila je odluka da se održi plebiscit 9. i 10.
11 novembra. Pitanje koje je trebalo biti postavljeno srpskom narodu bilo je: "Da
12 li se slažete sa odlukom da srpski narod treba da ostane u zajedničkoj državi
13 Jugoslaviji zajedno sa..." i onda se identifikuju ostali entiteti.

14 Skupština srpskog naroda u Bosni takođe je proglasila, citiram,
15 relevantne dijelove ove deklaracije: "U toku je zavjera koja je počela davno i
16 čiji je cilj svodenje srpskog naroda, ustavotvornog naroda Bosne i Hercegovine,
17 na nacionalnu manjinu. Zbog tragičnih događaja koje je srpski narod iskusio u
18 ovom vijeku, posebno genocida kojem je bio izložen, srpski narod je naučio
19 lekciju i mi smo osnovali skupštinu." I dalje kaže da se slični događaji
20 nadvijaju nad sudbinom srpskog naroda i da srpski narod ima suštinsko pravo da
21 formira vlastitu državu.

22 Devetog i desetog održan je referendum. Srbi koji su na njemu glasali

23

24

25

26

27

28

29

30

1 odbacili su nezavisnost i odabrali da ostanu u Jugoslaviji. Vođstvo bosanskih
2 Srba se stalno pozivalo na referendum da bi dalo legitimnost daljim koracima u
3 pravcu etničke podjele.

4 Časni Sude, ja ne znam kada planirate da napravimo pauzu.

5 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Upravo sam razmišljao o tome da
6 napravimo jednu dužu pauzu. Mislim da traka traje otprilike sat i po, ili nešto
7 malo duže. Ako biste mogli da nastavite još 15 ili 20 minuta, onda možemo da
8 napravimo jednu dužu pauzu i onda nastavljamo do 19.00h, ako je neophodno.

9 G. HARMON: [simultani prevod] Hvala.

10 Ja sam govorio o tajnim naporima SDS-a da preuzme kontrolu nad Bosnom, i
11 ti naponi su imali druge oblike, takođe. 19. decembra 1991. godine, opštinsko
12 vodstvo bosanskih Srba je pozvano u Sarajevo, gdje su dobili strogo povjerljive
13 pismene upute kojima se navode koraci za preuzimanje vlasti na najnižem nivou.
14 Uputstva koja ćemo uvesti kao dokazni predmet tokom suđenja nose naslov "Upute
15 za organizaciju i aktivnosti organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u
16 vanrednim okolnostima".

17 Njih je pripremio i izdao Glavni odbor SDS-a, a optuženi je bio ugledni
18 član tog odbora. Ona su vrijedila za opštine gdje su Srbi bili i većina
19 stanovništva i manjina stanovništva. To su bile jasne i jednostavne instrukcije.
20 U opštinama gdje su Srbi bili većina stanovništva - "varijanta A", i u opštinama

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 gdje su Srbi bili manjina stanovništva - "varijanta B". Trebala se osnovati
2 skupština srpske opštine i preduzeti pripreme za stvaranje drugih opštinskih
3 organa. To je uključivalo pripreme za preuzimanje policije, ljudstva i objekata.
4 U obe varijante, i "A" i "B", u obe grupe opština, trebalo je formirati krizni
5 štab srpskog naroda koji bi bio odgovoran za aktiviranje policije, Teritorijalne
6 odbrane i Civilne zaštite, kao i za čitav niz različitih zadataka koji imaju
7 veze sa odbranom.

8 Za obe varijante, i "A" i "B", i obe grupe opština, uputstva su
9 razbijena u dvije faze. U prvoj fazi, vođstvo SDS-a je dobilo instrukcije da
10 osnuje krizne štabove, proglasi srpske skupštine i pripremi se za formiranje
11 opštinskih organa.

12 U drugoj fazi, vođstvo SDS-a je trebalo da osnuje nove opštinske organe,
13 mobiliše srpsko članstvo policije, osigura da se pozovu svi rezervisti JNA i
14 Teritorijalne odbrane, i preduzme druge korake u pripremi za sukob. Ovu drugu
15 fazu trebao je pokrenuti predsjednik SDS-a, koristeći tajnu, prethodno utvrđenu
16 proceduru.

17 Tokom ovog suđenja, mi ćemo uvesti dokaze o tome kako su primjenjivana
18 ova uputstva u različitim opštinama.

19 Sada ću se pozabaviti sljedećim značajnim događajem. 17. decembra 1991.,
20 Evropska zajednica, ministri Evropske zajednice odobrili su postupak po kojem su
21 jugoslovenske republike mogle da podnesu zahtjev za proglašenje nezavisnosti i
22 stvorena je komisija - koja je kasnije bila poznata kao Badinterova komisija -
23 koja je trebala da procjenjuje takve zahtjeve.

24 Tri dana kasnije, Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina, odnosno
25 njeno Predsjedništvo je izglasalo da se podnese zahtjev Badinterovoj komisiji da
26

27

28

29

30

1 se Bosna i Hercegovina prizna kao nezavisna država.

2 Već sljedećeg dana, Skupština bosanskih Srba, kojom je predsjedavao
3 optuženi, donijela je različite odluke, uključujući i odluku da se pokrene
4 osnivanje Republike Srpske i da se prizna Republika Srpska Krajina. Skupština je
5 takođe izdala upozorenje Vladi Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, u
6 kojem se kaže da oni nikada neće prihvatiti ni pod kakvim okolnostima da budu
7 podređeni bilo kome, a posebno neće prihvatiti status manjine.

8 Tokom ove sjednice Skupštine bosanskih Srba, jedan od poslanika
9 bosanskih Srba, Radislav Vukić, koji je bio na čelu Opštinskog odbora SDS-a
10 Banja Luka i član Glavnog i Izvršnog odbora, izjavio je sljedeće i dobio aplauz:
11 "Ako Evropska zajednica nastavi sa svojom prijetnjom da će priznati Bosnu i
12 Hercegovinu kao nezavisnu državu, ili kao dio buduće nezavisne države Hrvatske,
13 ili nezavisnu državu Bosnu i Hercegovinu, onda će se opet podići Srbi i biće
14 veliko krvoproliće u kojem će neki narodi koji su kasnije postali u cijelosti
15 nestati."

16 Onda je Karadžić održao duži govor. Citiram iz dijela tog govora: "Mi
17 imamo pravo i mogućnost da spriječimo bilo koga na teritorijama gdje smo mi
18 održali svoj referendum da se otcijepi od Jugoslavije. Na svim teritorijama gdje
19 su Srbi učestvovali u referendumu, bez obzira na to da li oni čine 5% ili 55%
20 stanovništva, oni su ustavotvorni element tog grada i te republike. Sve
21 teritorije na kojima smo mi glasali na našem referendumu da ostanu u

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Jugoslaviji, moraju ostati u Jugoslaviji ako smo mi tako odlučili."

2 I onda ide dalje i kaže: "Mi možemo prihvatiti sve. Sve je bolje nego
3 građanski rat. Sve je bolje nego nametanje rješenja jednog na druge. Sve je
4 bolje nego haos i pakao, a mi vidimo kako se on razvija i širi. Mi smo se
5 obavezali da ne pokrećemo nijednu takvu stvar. Štaviše, mi smo se obavezali da
6 ne učestvujemo ni u jednoj takvoj stvari, osim ako nam je to nametnuto na način
7 na koji je nametnuto našoj braći u Hrvatskoj."

8 U tom govoru, on ide dalje i kaže: "Pored toga što će se izazvati smrt
9 nekoliko stotina hiljada ljudi i potpuno uništenje nekoliko stotina gradova,
10 građanski rat u Bosni i Hercegovini će takođe rezultirati ogromnim i brzim
11 pokretima stanovništva. Drugim riječima, dovešće do homogenizacije stanovništva.
12 Šta će biti kraj svega toga? Krajnji rezultat biće ono što je danas, odvojene
13 srpske, hrvatske i muslimanske oblasti ostavljene osiromašene za nekoliko
14 stotina gradova i nekoliko stotina hiljada ljudi."

15 Na kraju, on kaže: "Čini mi se da u ovom trenutku i sa ovolikom
16 količinom uzajamnog nepovjerenja mi treba da ciljamo onolikom odvajanju koliko
17 je moguće i samo kasnije dozvoliti da život i ekonomski razlozi ponovo sastave
18 ljude. Mi ne treba da ciljamo da sada odvojimo 30% i ostavimo 70% jer napetost
19 među nama neće biti riješena. Sve što može da postoji nezavisno treba da se
20 odvoji."

21 9. januara 1992. Skupština bosanskih Srba proglasila je Srpsku Republiku
22 Bosnu i Hercegovinu koja: "Uključuje oblasti gdje je srpski narod manjina zbog

23
24
25
26
27
28
29
30

1 genocida koji je počinjen nad njima u Drugom svjetskom ratu."

2 15. januara 1992. Badinterova komisija je podnijela izvještaj o svojim
3 preporukama da se od Bosne i Hercegovine traži da održi referendum da bi se
4 procijenilo kakva je volja naroda kada je riječ o nezavisnosti. 24. i 25.
5 januara u Skupštini Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine delegati su
6 razmotrili rezoluciju da se održi takav referendum 29. februara i 1. marta 1992.
7 Srpski delegati su se uporno suprotstavljali i optuženi je pokušao da zatvori
8 sjednicu. Poslanici SDS-a su izašli sa sjednice, a nakon toga je održano
9 glasanje o tome da li treba da se organizuje referendum i usvojena je odluka.

10 Sljedećeg dana, Skupština bosanskih Srba je proglasila tu odluku
11 ilegalnom.

12 Ubrzo nakon toga, 14. februara 1992., Karadžić je naredio aktiviranje
13 druge faze uputstava varijante "A" i "B" i sazvaio proširenu sjednicu poslaničkog
14 kluba. Karadžić je sljedećeg dana rekao medijima: "Srbi su razvili sveobuhvatni
15 program za punu kontrolu nad teritorijom gdje su oni etnička većina."

16 28. februara 1992. Skupština bosanskih Srba usvojila je Ustav Srpske
17 Republike Bosne i Hercegovine, koji je kasnije bio javno proglašen. Tog dana,
18 Skupština bosanskih Srba usvojila je, a optuženi je potpisao, značajan broj
19 zakona koji upućuju policijske stanice Bosne i Hercegovine na samoproglšenim
20 srpskim teritorijama da prestanu da funkcionišu od 1. aprila 1992. i da budu
21 zamijenjene policijskim jedinicama Ministarstva unutrašnjih poslova Srpske

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Republike Bosne i Hercegovine.

2 27. marta 1992. Skupština bosanskih Srba proglasila je ustav koji je
3 prethodno usvojen. Takođe je stvorena vlada, izabran je premijer i stvoren je
4 Savjet za nacionalnu bezbjednost, koji je djelovao kao *de facto* predsjedništvo.
5 Momčilo Krajišnik je bio član Savjeta za nacionalnu bezbjednost.

6 31. marta 1992. izdato je naređenje za odvajanje policijskih snaga, a
7 svi nesrbi koji su odbili da nose srpske oznake i zakletvu na lojalnost srpskim
8 vlastima otpušteni su sa posla.

9 Časni Sude, mislim da je ovo adekvatan trenutak za pauzu.

10 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da. Gospodine Harmon, ja moram da pitam
11 Sekretarijat, a takođe i prevodioce: da li je jedna pauza dovoljna? Da li možemo
12 poslije ovoga da nastavimo do 19.00h i kad možemo ponovo da počnemo, jer nema
13 svrhe da pravimo dvije pauze? Da li je pauza do 17.15h dovoljna? Gospodine
14 Harmon, koliko je Vama još potrebno vremena, otprilike, da biste završili?

15 G. HARMON: [simultani prevod] Pa, s obzirom da je od mene traženo da
16 govorim polako, teško mi je da to procijenim. Trudio sam se i nadao sam se da ću
17 završiti do 19.00h, ali nisam uvjeren u to.

18 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Obraćam se i tehničarima i prevodiocima,
19 da li je u redu da počnemo u 17.15h i nastavimo do 19.00h?

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Uvijek je problem saznati to iz kabina, jer ako sam na jednom kanalu,
2 ne mogu to da čujem. Može li mi engleska kabina reći?

3 [Pretnosno veće i prevodioci se savetuju]

4 Da li bi nam onda ostale kabine mogle reći da li je to u redu? Hvala
5 lijepo. Čuo sam iz francuske kabine da možemo nastaviti u 17.15h do 19.00h.
6 Napravićemo pauzu do 17.15h.

7 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Ustanite, molim.

8 ... Početak pauze u 16.44h

9 ... Sednica nastavljena u 17.19h

10 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Molim, ustanite. Izvolite sjesti.

11 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Harmon, nastavite, molim.

12 G. HARMON: [simultani prevod] Hvala, časni Sude. Ja sam završio sa dugim
13 prikazom političkih događaja koji su zapravo postavili scenu za ono što se
14 događalo kasnije sa ovim krivičnim djelima, dakle, s onim o čemu govorimo u ovoj
15 optužnici.

16 Dakle, završili smo s događajima od 31. marta 1992. kada je došlo do
17 razdvajanja policije u Bosni.

18 E sada, kako je priznanje Bosne i Hercegovine postalo neizbježno, snage
19 bosanskih Srba u sadejstvu s Jugoslavenskom narodnom armijom, policijom Srbije,
20 te bosanskim i srpskim paravojnim snagama počele su nasilno zauzimati teritorij
21 koji bi obuhvatio srpsku republiku u Bosni i Hercegovini, te izvršili etničko

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 prevoditi. Zaustavite, molim Vas. Gospođa Plavšić, dakle, sudionica u udruženom
2 zločinačkom poduhvatu je žena koja se nalazi između dvojice muškaraca koji su
3 vam okrenuti leđima, a paravojni vođa Arkan je gospodin kojega ona ljubi, pa ću
4 zamoliti da se nastavi sa ovim insertom.

5 [Gleda se video-snimak]

6 G. HARMON: [simultani prevod] Kažu mi da je to kraj. Dakle, sada ću
7 zamoliti... Da, dobro. Dakle, završava se s ovom slikom.

8 Osam mjeseci nakon događaja u Bijeljini, na 22. sjednici Skupštine
9 bosanskih Srba, gospođa Plavšić je otkrila svoju ulogu u dovođenju Arkana u
10 Bijeljinu. Citiram njezine riječi: "Nakon izjave predsjednika republike, odnosno
11 nakon poziva svim dobrovoljcima u srpskim zemljama, te u svim pravoslavnim
12 zemljama, poslala sam pismo svima na koje se to odnosilo. Reći ću Vam,
13 pokušavala sam okupiti sve ljude koji se žele boriti za srpsku stvar i tada su
14 poslana ta pisma. Vi govorite o paravojnim jedinicama i o paravojnim jedinicama.
15 Oprostite, ali to se mene ne tiče. Ja sam tražila ljude koji su voljni boriti se
16 za srpsku stvar. Ljude koji se žele boriti na teritoriju Republike Srpske. Ta
17 pisma su poslana u Sovjetski Savez, poslana su Šešelju, Arkanu, Joviću."

18 Kako nam kaže presretnuti telefonski razgovor koji ćemo kasnije
19 prikazati, ona je kasnije pozvala Arkana da dođe u Sarajevo.

20 Dokazni materijal će pokazati da su divljački događaji koji su se
21 odigrali u Bijeljini bili ponovljeni, da su se stalno ponavljali od strane snaga
22 bosanskih Srba i srpskih snaga, uključujući i paravojne formacije, i to u jednoj

23

24

25

26

27

28

29

30

1 u općini za drugom. U tim općinama došlo je do trajnog uklanjanja bosanskih
2 Muslimana, Hrvata i drugih nesrba, koje je izvršeno, među ostalim sredstvima,
3 ubojstvom, protuzakonitim zatvaranjem, prisilnim transferom ili deportacijom
4 nesrba. Za vrijeme ovoga suđenja, vi ćete čuti značajne dokaze i iskaze žrtava
5 tih krivičnih djela. Ja vam sada o tome neću detaljno govoriti.

6 Naš će dokazni materijal izvan svake sumnje pokazati da događaji u tim
7 općinama nisu bili ni slučajni ni spontani događaji, već da su bili rezultat
8 smjernica koje je smislio optuženi i drugi članovi zločinačkog poduhvata, te da
9 su izvršeni od strane snaga pod njihovom kontrolom.

10 Dana 6. aprila, Evropska zajednica je priznala Bosnu i Hercegovinu kao
11 nezavisnu i suverenu državu. Toga istoga dana je Skupština bosanskih Srba
12 proglasila nezavisnost Srpske Republike Bosne i Hercegovine. Ja bih htio sada
13 preći malo dalje i govoriti o 12. maju iste godine, odnosno pet tjedana nakon
14 proglašenja ove nezavisnosti. Dakle, radi se o 12. maju 1992. i o 16. sjednici
15 Skupštine bosanskih Srba, kojom je predsjedavao optuženi. Ovo je vrlo važna
16 sjednica Skupštine zato što je na toj sjednici osnovana vojska bosanskih Srba, a
17 Ratko Mladić je odabran kao komandant Glavnoga štaba te vojske a, kao što znate,
18 general Mladić je u optužnici također označen kao sudionik udruženog zločinačkog
19 poduhvata.

20 Naš će dokazni materijal pokazati da je Mladić bio osobno odabran da
21 vodi novu vojsku bosanskih Srba, i to od strane optuženoga i od strane
22 Karadžića. U govoru na 50. sjednici Skupštine bosanskih Srba, Radovan Karadžić
23 je objasnio kako su on i optuženi došli do tog izbora: "Gospodo, dobili smo
24 starješine koje smo tražili. Ja sam tražio Mladića. General Ninković, tada
25 pukovnik, i general

26

27

28

29

30

31

utorak, 03.02.2004.

Predmet br. IT-00-39-T

Ovaj transkript je izrađen na osnovu zvaničnog zvučnog zapisa na jeziku regiona, načinjenog tokom sudskog postupka, poštujući *verbatim* pravilo (doslovan zapis, od riječi do riječi). Kako su na suđenju korišteni bosanski, hrvatski i srpski jezik (B/H/S), ovisno o izvornom govorniku odnosno prevodiocu, tako su sva tri jezika zastupljena i u transkriptu. Ukoliko se govornik na suđenju služio nekim drugim jezikom osim navedenih, zapisan je simultani prijevod prevodioca na B/H/S. Članom 33 Statuta Međunarodnog suda utvrđeno je da su radni jezici Međunarodnog suda engleski i francuski. U slučaju razlike između ovog transkripta i verzije na engleskom ili francuskom jeziku, verzija transkripta na radnom jeziku bit će mjerodavni dokument. Numeracija stranica transkripta je u potpunosti uskladena s transkriptom na engleskom jeziku.

1 Perišić posjetili su me prije toga i ja sam uočio Mladićeve izjave bez uvijanja
2 u novinama. On je tada već bio u Kninu. Postao mi je zanimljiv i zajedno s
3 gospodinom Krajišnikom otišao sam u ured generala Kukanjca i slušao ga kako
4 izdaje naređenja i kako komanduje oko Kupresa i Knina. Mi smo proveli bezbrojne
5 noći u uredu generala Kukanjca u to vrijeme. Predsjednik Krajišnik je već bio
6 predsjednik Skupštine, a ja sam bio tek predsjednik stranke. Nisam imao nikakvu
7 državnu funkciju. Mi smo tražili Mladića i rekli da moraju osnovati štab kada im
8 se to učini pogodnim, mi se nećemo uplitati."

9 Dva tjedna prije nego što je formalno osnovana Vojska Republike Srpske
10 na 16. sjednici Skupštine bosanskih Srba, optuženi je sudjelovao na još jednome
11 sastanku na visokom nivou, ovoga puta s Miloševićem, Karadžićem i članovima
12 Predsjedništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije Brankom
13 Kostićem, Momiom Bulatovićem i Borisavom Jovićem. Tema ovoga sastanka bila je
14 pretvaranje Jugoslavenske narodne armije u Bosni u novu Vojsku Republike Srpske.
15 Prema dnevniku Borisava Jovića, koji je bio član Predsjedništva SFRJ, citiram
16 sljedeće: "Vijeće sigurnosti je priznalo Bosnu i Hercegovinu. Izbile su
17 međuetničke borbe tamo. Zatraženo je da povučemo JNA iz Bosne i Hercegovine. I
18 Slobodan i ja smo to očekivali i predvidjeli. U toj republici ostaje oko 90.000
19 vojnika Jugoslavenske narodne armije uglavnom srpske nacionalnosti nad kojima
20 srpsko vodstvo iz Bosne i Hercegovine može preuzeti političku komandu. Karadžić
21 se slaže. Krajišnik postavlja niz pitanja: kako će se ta vojska financirati; tko
22 će plaćati plaće; tko će osigurati penzije, i tako dalje. To sve, uistinu, jesu

23
24
25
26
27
28
29
30

1 problemi, ali nisu od ključne važnosti za našu raspravu. Jako puno se govorilo o
2 roku za povlačenje i na kraju krajeva smo se složili da ga dovršimo u roku od 15
3 dana. Budući da je također važno povući generale koji nisu porijeklom iz Bosne i
4 Hercegovine, dogovoreno je da će general Mladić zamijeniti generala Vukovića. Za
5 nas je ovaj potez bio vrlo značajan. No za Srbe Bosne i Hercegovine je bio još
6 značajniji. Dobili su vlastitu vojsku."

7 Rekao sam da je ova sjednica Skupštine bila posebno važna. Ima i drugih
8 važnih odluka koje su donesene na toj sjednici. Predsjedništvo Srpske Republike
9 je tada također osnovano i ono je zamijenilo Predsjedništvo koje je bilo zapravo
10 vršilac dužnosti Predsjedništva, u kojem su bili Biljana Plavšić i Nikola
11 Koljević. Predsjedništvo se zatim sastojalo od Karadžića, Biljane Plavšić i
12 Koljevića. Osim toga, Predsjedništvo je proglašeno vrhovnim komandantom oružanih
13 snaga.

14 Dopustite mi jednu malu digresiju samo na trenutak, zato što govorimo
15 terminima kao "prošireno Predsjedništvo", "vršitelj dužnosti Predsjedništva", a
16 to je zapravo vrlo zbunjujuće, pa ću nastojati to malo pojasniti. I to ću
17 pokušati to učiniti sljedećim dokaznim predmetom kojega možemo staviti na
18 grafoskop, ja ga ne vidim na svom ekranu. Evo ga.

19 Dakle, tu ćete vidjeti, u ovoj tablici, razne varijante Predsjedništva
20 Republike Srpske 1992. godine. Vidjet ćete da je 28. februara postojao, dakle,
21 vršitelj dužnosti Predsjedništva koje je zapravo imalo dvoje funkcionera, Nikolu
22 Koljevića, koji je preminuo, te Biljanu Plavšić, za koju smo takođe rekli da je
23 sudionik u udruženom zločinačkom poduhvatu. 12. maja je na mjesto ovoga
24 Predsjedništva zapravo došlo tročlano Predsjedništvo, u kojem su bili Radovan

25

26

27

28

29

30

1 Karadžić, Nikola Koljević i Biljana Plavšić.

2 2. juna 1992. osnovano je prošireno predsjedništvo u kojem je bilo pet
3 ljudi. Vidjet ćete da je jedan od članova proširenoga predsjedništva i ovdje
4 optuženi. To prošireno predsjedništvo je trajalo od 2. juna 1992. pa do 17.
5 decembra te iste godine.

6 I na kraju je Predsjedništvo bilo u tročlanom sastavu s predsjednikom
7 Radovanom Karadžićem, koje je osnovano 17. decembra 1992., a uz njega su bila i
8 dva potpredsjednika.

9 Vratimo se na ovu važnu sjednicu Skupštine. Dakle, na toj sjednici
10 održanoj 12. maja, Karadžić je najavio šest strateških ciljeva srpskoga naroda
11 koje je formuliralo više vodstvo bosanskih Srba, uključujući i optuženoga. Ti
12 strateški ciljevi su izuzetno važni. Oni su zapravo bili službeni iskaz politike
13 koju je razradio, oblikovao i promovirao optuženi, a njihova apokalipsa na
14 sjednici Skupštine 12. maja nije bila tek puka litanija. Ti su ciljevi bili
15 poznati srpskoj javnosti i svi su ih dobro razumjeli. Oni su bili kulminacija
16 prethodnih razgovora i rasprava među vodećim članovima SDS-a i njihovim
17 saveznicima u Srbiji. Uistinu, ja bih vam sada skrenuo pažnju na ono što
18 Karadžić kaže dva mjeseca ranije na 11. sjednici Skupštine bosanskih Srba. On je
19 rekao: "Svi vi znate naše strateške planove. Konačni strateški cilj mora još
20 uvijek biti tajna."

21 Časni Sude, sada bih Vam pokazao sljedeći dokazni predmet i postavio bih
22 pitanje koji su to strateški ciljevi. Ja ih sada stavljam pred Vas, časni Sude,
23 na monitor. Vi tu možete vidjeti te ciljeve koji su proglašeni 12. maja, a

24

25

26

27

28

29

30

1 potpisao ih je predsjednik Narodne skupštine - optuženi. Ti ciljevi su sljedeći:

2 1. Uspostava državnih granica koje razdvajaju srpski narod od druge
3 dvije nacionalne zajednice.

4 2. Postavljanje koridora između Semberije i Krajine.

5 3. Uspostava koridora u dolini rijeke Drine, odnosno eliminacija Drine
6 kao granice koja razdvaja srpske države.

7 4. Uspostava granice na Uni i Neretvi.

8 5. Podjela grada Sarajeva na srpski i muslimanski dio, te uspostava
9 efektivnih državnih vlasti u oba djela.

10 6. Osigurati za Republiku Srpsku izlaz na more.

11 Dakle, na toj sjednici Skupštine, što je Karadžić imao za reći o svakom
12 od ovih ciljeva? Citiram: "Prvi cilj je razdvajanje od druge dvije nacionalne
13 zajednice, razdvajanje država."

14 Prije nego što Vam objasnim ovaj cilj, pogledajmo sljedeću kartu.
15 Zamolit ću da se na kompjuterske ekrane sada stavi sljedeći dokazni predmet.
16 Časni Sude, ovo je karta koja prikazuje Hrvatsku i Bosnu. To je karta gdje se
17 vidi koncentracija i udio Srba u ukupnom stanovništvu. Legenda uz kartu pokazuje
18 da su područja označena bijelom bojom imala najmanji broj Srba, a područja koja
19 su označena najtamnijom plavom bojom su imala najveći broj Srba. Primijetit ćete
20 da postoji jedna tamna linija na ovoj karti koja počinje negdje otprilike na dnu
21 karte, ide pod kutom od 45 stupnjeva - gospođa Javier to pokazuje - a to je
22 granica između Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Na ovoj karti ćete vidjeti
23 značajnu pomiješanost stanovništva. Postoje neka područja koja su jako tamno
24 plavo označena, neka gdje uopće nema plave boje.

25 E sada, nakon što smo vidjeli ovu kartu, poslušajmo što je gospodin
26
27
28
29
30

1 Karadžić imao za reći kada je definirao razdvajanje država. On je rekao
2 sljedeće: "Odvajanje od onih koji su nam neprijatelji i koji su se poslužili
3 svakom prilikom, pogotovo u ovome stoljeću, da nas napadnu i koji će nastaviti s
4 takvom praksom ako ostanemo zajedno u istoj državi."

5 Značaj ovog cilja su shvatili svi koji su prisustvovali sjednici
6 Skupštine. On je često ponavljan i to je bio dio filozofije rukovodstva. I
7 zaista, ranije na sjednici Poslaničkog kluba SDS-a, 28. februara 1992., kojoj je
8 prisustvovao i optuženi, evo šta je Karadžić rekao: "Naš je cilj za Hrvatsku da
9 konsoliduje svoju teritoriju, ali je jasno svakom Srbinu da Hrvati i Srbi ne
10 mogu živjeti u jednoj državi."

11 I onda ide dalje i kaže: "Konflikt u Bosni i Hercegovini je u suštini
12 konflikt među narodima. Kao što je bio slučaj između Indije i Pakistana, i ništa
13 novo, to je rezultiralo velikim preseljenjima naroda. Muslimani ne mogu da žive
14 s drugima, tu moramo biti jasni. Oni nisu mogli da žive sa Hindusima koji su
15 bili mirni kao ovce. Nisu mogli da žive sa Grcima na Kipru, nisu mogli da žive u
16 Libanu sa Arapima koji su bili iste krvi i jezika, ali su bili različite vjere.
17 O tome ne može biti diskusije. Ipak, oni su se naselili u bosanskoj Krajini i za
18 dvije godine imali bi ponovo problem da odvojimo svako selo tamo, jer bi oni
19 preplavili svojim natalitetom i svojim trikovima. Mi ne možemo dozvoliti da se
20 tako nešto desi."

21 Ja ću raspravljati o ovom konkretnom cilju detaljnije za par trenutaka,
22 ali je važno primijetiti da do 12. maja, kada je ovaj cilj formalno objavljen na
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Skupštini bosanskih Srba, već je došlo do okrutne primjene ovog cilja u
2 opštinama kao što je bila Bijeljina, o kojoj ću govoriti za par trenutaka.
3 Okrutno je primijenjen, i to će dokazi pokazati, u Brčkom, u Bosanskom Novom, u
4 opštini Foča i u opštini Zvornik, između ostalih.

5 Drugi strateški cilj... Molim da se slika stavi na ekran. Pročitacu ono
6 što je gospodin Karadžić imao da kaže u vezi sa drugim ciljem. A mi vidimo na
7 ovoj slici na ekranu, gdje se kaže "Koridor - cilj 2". A da Vam pročitam ono što
8 je gospodin Karadžić mislio pod drugim strateškim ciljem. On je rekao da je to
9 bio koridor između Semberije i Krajine. I onda ide dalje i kaže: "To je od
10 najvećeg strateškog značaja za srpski narod jer povezuje srpske zemlje, ne samo
11 u srpskoj Bosni i Hercegovini, već srpsku Bosnu i Hercegovinu sa srpskom
12 Krajinom i srpsku Krajinu sa srpskom Bosnom i Hercegovinom i Srbijom."

13 I on dalje kaže: "To je strateški cilj koji moramo da ostvarimo jer
14 Krajina, bosanska Krajina, srpska Krajina ili savez srpskih država je neizvodiv
15 ako ne osiguramo taj koridor."

16 I, ponovo, ako pokažemo na ovoj karti kursorom, to je područje na koje
17 se odnosio drugi strateški cilj.

18 Kada je riječ o trećem strateškom cilju, Karadžić kaže: "Treći strateški
19 cilj je da se uspostavi koridor u dolini Drine, a to je eliminacija Drine kao
20 granice između dva svijeta. Mi smo na obe strane Drine i to je u našem
21 strateškom interesu i našem životnom prostoru."

22 Sjećate se, časni Sude, da sam ranije u svojim napomenama pomenuo
23
24
25
26
27
28
29
30

1 dokaze o sastanku do kojeg je došlo u aprilu u Beogradu između vođstva bosanskih
2 Srba, Deronjića i Zekića, trinaest mjeseci prije kada je gospodin Kertes iz
3 Ministarstva unutrašnjih poslova rekao da 50 kilometara s druge strane Drine
4 biće Srbi. Dakle, on je trinaest mjeseci ranije predvidio ostvarenje strateškog
5 cilja broj 3.

6 Kada je riječ o četvrtom cilju, Karadžić je rekao da: "Četvrti strateški
7 cilj je uspostavljanje granice na Uni i Neretvi." I to vidimo u gornjem lijevom
8 uglu ove slike na šta se odnosio taj cilj.

9 Kada je riječ o petom strateškom cilju, Karadžić je rekao: "Peti
10 strateški cilj je podjela grada Sarajeva na srpski i muslimanski dio i primjena
11 efektivne državne vlasti na svaki od ova dva dijela konstitutivne države."

12 On ide dalje i kaže: "Pored toga, borbe u Sarajevu zadržavaju borbe
13 daleko od Krajine, daleko od Semberije, daleko od Drine, daleko od svih ovih
14 područja gdje bismo mogli da imamo sukob s Muslimanima. Jer, borbe oko Sarajeva
15 će odlučiti o sudbini Bosne i Hercegovine, i mi smo sumnjali i rekli ranije da,
16 ako bude rata, on će početi u Sarajevu i završiti u Sarajevu."

17 Vi možete vidjeti strateški cilj broj 5 identifikovan na ovoj karti.

18 I na kraju, vrlo jednostavno, šesti strateški cilj - rekao je - je izlaz
19 Srpske Republike Bosne i Hercegovine na more. Na toj sjednici na kojoj je
20 Karadžić objavio strateške ciljeve srpskog naroda on je nastavio rekavši: "Mi

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 vjerujemo, vjerujemo u Boga, pravdu i našu vlastitu snagu da ćemo ostvariti ono
2 što smo planirali, svih šest strateških ciljeva - naravno, prema hijerarhiji - i
3 da ćemo konačno i definitivno završiti posao borbe za slobodu srpskog naroda.

4 Taj posao nije završen.

5 "Mi takođe moramo okončati srpsku megalomaniju, pokušavajući da
6 uključimo što je moguće više neprijatelja u svim područjima u kojima je moguće,
7 posebno na koliko je više moguće teritorija, koliko je više moguće brda i
8 potoka, bez obzira da li su oni plodni ili nisu. To mora da se svede na razumnu
9 mjeru da bismo bili solidni i kompaktni."

10 On dalje kaže: "Kažem to, jer svakog dana srećemo naše hrabre ljude koji
11 uzimaju koliko mogu i koji nas mogu dovesti u opasnost, jer će uključiti u našu
12 državu previše neprijatelja koji će raditi protiv naše države. Mi ne želimo da u
13 našu državu dovedemo veliki broj onih koji su protiv naše države."

14 Nakon toga, nakon ove prezentacije Karadžića, Skupština bosanskih Srba
15 je usvojila strateške ciljeve, potpisao ih je optuženi u svom svojstvu
16 predsjednika te Skupštine i podijeljeni su vojnim i drugim vitalnim organima
17 republike bosanskih Srba i kasnije su objavljeni u *Službenom listu*.

18 Naši dokazi će pokazati da su instrumenti grube sile bili na
19 raspolaganju vođstvu bosanskih Srba - vojska, policija, paravojne snage - i da
20 su odgovorni za etničko čišćenje bez oklijevanja prihvatajući ove ciljeve i
21 dajući uputstva sebi podređenim jedinicama u vezi s tim ciljevima. Citiram iz
22 jednog izvještaja koji ćemo uvesti kao dokaz u ovom predmetu: "Strateški ciljevi

23

24

25

26

27

28

29

30

1 našeg rata koji su definisani i uspostavljeni pred Glavnim štabom Republike
2 Srpske komandama i jedinicama služe kao glavna uputstva na osnovu kojih se
3 planiraju stvarne operacije."

4 I dalje kaže: "Glavni štab vojske prevodi ove ciljeve u opšte i
5 pojedinačne zadatke Vojske Republike Srpske i pojedinih operativnih i taktičkih
6 formacija."

7 Sada bih želio da vas provedem kroz niz izvještaja vojske bosanskih Srba
8 da bi vam pokazao koliko brzo i sveobuhvatno su primjenjivani strateški ciljevi.
9 Mi ćemo izvesti ove dokaze tokom suđenja.

10 Devet dana nakon što je Karadžić objavio ove strateške ciljeve na
11 sjednici Skupštine, sve jedinice 1. krajiškog korpusa su obaviještene o
12 sljedećem. Kada kažem "1. krajiškog korpusa" mislim na jedinicu vojske bosanskih
13 Srba koja je djelovala u području Krajine, znači u području ARK-a. O ovome su
14 obaviještene sve jedinice devet dana nakon što su objavljeni ovi ciljevi na
15 sjednici Skupštine: "Ustavotvorni srpski narod koji živi na oko 65% teritorije i
16 predstavlja više od 35% stanovništva u Bosni i Hercegovini mora da se bori za
17 potpuno odvajanje od muslimanskog i hrvatskog naroda i da formira svoju vlastitu
18 državu. Tek nakon toga će biti u stanju da odluče s kim i kako će da se ujedine
19 i povežu."

20 Devetnaest dana nakon objavljivanja strateških ciljeva, u povjerljivom
21 izvještaju 1. krajiškog korpusa koji je upućen Glavnom štabu vojske bosanskih
22 Srba, javljeno je da muslimanski regruti u vojsci izražavaju: "Nezadovoljstvo sa
23
24
25
26
27
28
29
30

1 masovnim razaranjem njihovih gradova." I ide dalje i kaže: "Ovo je još pogoršano
2 javnim izjavama koje su dale vođe SDS-a u autonomnoj regiji bosanska Krajina
3 medijima, koje se zalažu za iseljavanje i protjerivanje svih Muslimana i Hrvata
4 iz ovih područja."

5 Sljedećeg dana - dakle, 20 dana nakon što su objavljeni ovi ciljevi - 1.
6 krajiški korpus je izvijestio Glavni štab Vojske Republike Srpske da se
7 raspravljalo o pokretima muslimanskog i hrvatskog stanovništva iz regije Banja
8 Luka i kaže se: "Oni koji odlaze, njima se neće dozvoliti da se vrate."

9 Sljedećeg dana, general Momir Talić - koji je u optužnici identifikovan
10 kao član udruženog zločinačkog poduhvata - podnio je izvještaj Glavnom Štabu
11 Vojske Republike Srpske: "Muslimansko stanovništvo područja sela Lišnja je
12 protjerano." Selo Lišnja je u opštini Prnjavor i čućemo dokaze iz te opštine o
13 operacijama koje je vodio general Talić.

14 14. juna 1992. general Talić je podnio izvještaj: "Cijela zona
15 odgovornosti je u cijelosti pod kontrolom." I onda dalje kaže u svom izvještaju:
16 "Najteža je situacija se tiče muslimanskih i hrvatskih izbjeglica u tom području
17 Autonomne Regije Krajina, njihove bezbjednosti i obezbjeđivanja hrane. Pokušaj
18 da se protjeraju u centralnu Bosnu je propao zbog transporta i njihovog otpora
19 napuštanju svojih mjesta boravka."

20 Autonomna Regija Krajina, ili ARK, se sastoji iz niza opština koje su
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 identifikovane u optužnici. I, ponovo, mi ćemo izvoditi dokaze putem svjedočenja
2 mnogih žrtava o etničkom čišćenju.

3 Da li je cilj formalno proglašen u prvom strateškom cilju bio efektivan?
4 Da li je odvajanje nesrpskog stanovništva sa teritorija koje su svojatali Srbi
5 bilo ostvareno? Zastrašujuće - jeste. Mi ćemo izvesti dokaze, uključujući i
6 svjedočenje vještaka, da je etnički sastav Bosne promijenjen iz multietničkog
7 mozaika Srba, Muslimana i Hrvata u Bosnu izloženu etničkoj segregaciji u kojoj
8 su Srbi dominirali područjima koja su željeli da osvoje. Cilj i efekat prvog
9 strateškog cilja je grafički demonstriran sljedećim dokazom. Dozvolite da vam
10 pokažem, putem sljedećeg dokaznog predmeta koji će biti na ekranu, kako je Bosna
11 izgledala 1991. godine. Ova karta pokazuje etnički sastav stanovništva. Ako
12 možemo malo da pomjerimo, podignemo? Vidjećete da su plavom bojom označeni
13 Hrvati, zelenom Bošnjaci, Srbi crvenom, i sama karta i procenti govore sami za
14 sebe. Ovo je etnički sastav pre rata, 1991.

15 Imajući na umu ovu kartu na vašim ekranima, želim da koristim podatke iz
16 dokumenata bosanskih Srba koje ćemo mi uvesti u dokazni materijal tokom ovog
17 suđenja. Ovi dokumenti pokazuju demografske promene u nekim opštinama iz
18 optužnice, o kojima ćete čuti dokaze.

19 U maju 1993. godine, sigurnosne službe banjalučkog centra Ministarstva
20 unutrašnjih poslova su izdale spisak identifikujući građane koji su se iselili
21 iz njihove zone odgovornosti. Podaci iz osam opština navedenih u optužnici su

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 uključeni u to. Prema podacima popisa stanovništva iz 1991. godine za ovaj kraj,
2 otprilike 187.000 Muslimana je živelo u tim opštinama 1991. godine. Međutim,
3 prema internom dokumentu bosanskih Srba, koji ćemo mi predočiti časnom Sudu,
4 153.723 Muslimana i 6.500 Hrvata je napustilo ove opštine.

5 Još jedan izveštaj koji ćemo predočiti Sudu, još jedan dokument službe
6 Državne bezbednosti iz opštine Ključ - opština koja se navodi u optužnici o
7 kojoj ćemo mi izvesti dokaze - sadrži sledeće informacije, a podaci se tiču
8 etničkog sastava opštine na dan kada su poslali: 18.764 Srba, 1.445 Muslimana,
9 124 Hrvata i 187 drugih. Prema popisu stanovništva iz 1991. - popis pre rata -
10 sastav stanovništva Ključa je bio 50% Srbi, 48% Muslimani i 1% Hrvati.

11 Još jedan poverljivi izveštaj bosanskih Srba, sada iz Ministarstva
12 unutrašnjih poslova Banja Luke, u poređenju sa 1991. i 1995., kada je bio pod
13 njihovom kontrolom /kako je prevedeno/. U tih 25 opština, muslimansko
14 stanovništvo je spalo sa 252.566 stanovnika na samo 34.525, a broj Hrvata je
15 spao sa 96.789 na svega 18.932 stanovnika. Od 25 opština koje se navode u ovom
16 poverljivom internom dokumentu bosanskih Srba, 13 opština se navode u našoj
17 optužnici. Ja ću sada da vam navedem samo neke od brojki iz nekih opština da bi
18 ilustrovaio ovo o čemu govorim.

19 U opštini Prijedor, mesto gde se nalazio ozloglašeni logor Omarska,
20 zatim "Keraterm" i Trnopolje, broj Muslimana je spao sa skoro 50.000 na 3.600. U
21 opštini Sanski Most, broj Muslimana je spao od 28.285 na svega 3.350. U opštini

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Ključ, broj Muslimana je pao sa 17.714 na nešto preko 1.200 stanovnika.

2 Ove brojke smo dobili iz internih dokumenata bosanskih Srba. Takođe ćemo
3 predočiti izveštaje Ujedinjenih nacija i visokog komesara za izbeglice
4 Ujedinjenih nacija, UNHCR-a. Izveštaj koji je objavljen 1994. sadrži procene
5 značajnog pada muslimanskog i hrvatskog stanovništva u severnoj Bosni i istočnoj
6 Bosni od 1991. godine. UNHCR procenjuje da je broj Muslimana od 261.003 i Hrvata
7 od 40.638 u istočnoj Bosni spao na svega 10.000 stanovnika Muslimana i Hrvata.

8 Na kraju, predočićemo svedočenje doktorke Ewe Tabeau, stručnjaka iz
9 demografije, i ona će da predoči podatke koji se odnose na demografske promene u
10 37 opština koje se navode u optužnici. Ja se neću baviti njenim statističkim
11 brojkama u ovom uvodnom izlaganju, ali želim da kažem da one potvrđuju
12 dramatičnu demografsku rekonfiguraciju Bosne.

13 A sada, ako možemo da pokažemo sledeći dokazni predmet. Ova karta, koju
14 je pripremio OHR, pokazuje etnički sastav Bosne 1998. godine. I, ponovo, ako
15 pogledamo legendu, videćemo da crvena boja predstavlja pretežno srpske
16 teritorije. Ako sada pogledamo ponovo prethodnu kartu i stavimo je pored ove
17 druge karte, imate pred sobom grafičke dokaze i ilustraciju efekata strateškog
18 cilja broj 1.

19 A sada, časni Sude, želim da se vratim na optužnicu i želim da se
20 fokusiram na svaku tačku optužnice, kao i na vinost /?odgovornost/ optuženog po
21 tačkama 7(1) i 7(3).

22 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Molim Vas, ne želim da Vas prekidam, ali
23 samo da bi mi bilo jasnije, šta Vi hoćete da nam kažete? Ono što vidimo na

24

25

26

27

28

29

30

1 ekranu, na levoj karti, da li mogu da shvatim da se kod najsvetlije nijanse radi
2 o do 50%? Znači, cifre mogu da idu od 0 do 50%? Da li se onda još uvek to smatra
3 da su Srbi u većini, prema boji?

4 G. HARMON: [simultani prevod] Časni Sude, samo momenat, molim Vas. Ja
5 bih hteo da pogledam tačne brojke, zato što mislim da neki elementi iz legende
6 fale.

7 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Koliko sam shvatio, za zeleno i crveno
8 takođe postoje i svetlije nijanse tih boja i samo sam se pitao da li je
9 najsvetlija nijansa plave još uvek nešto što predstavlja većinu? Recimo, 40% bi
10 se moglo izbalansirati sa 50% stanovnika druge grupe, tako da, iako ima svetlija
11 nijansa plave, ona opet ne bi predstavljala većinu. Ali, mogu da shvatim da, bez
12 obzira, ta boja uvek predstavlja većinu te određene etničke grupe.

13 G. HARMON: [simultani prevod] Da, to je tačno.

14 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] A s druge strane, Vi nemate istu tu
15 distinkciju na karti sa desne strane. Kad kažete da "preovladava", šta to znači
16 procentualno?

17 G. HARMON: [simultani prevod] Ja nemam te podatke pred sobom, to će biti
18 tema veštačenja veštaka koji će se pojaviti pred Sudom.

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Isto tako, časni Sude, želim da dodam da na karti na levoj strani
2 nedostaju neki podaci iz legende. Na primer, u donjem zelenom uglu kaže se
3 Bošnjaci da ih ima više od 66%, a onda postepeno svetlije nijanse zelene treba
4 da kažu da ima Bošnjaka od 55% do 60%, a najsvetlija nijansa označava Bošnjake
5 do 50%. Isto važi i za crvenu boju. Ponovo, znači, ide se nadole, od tamnocrvene
6 - više od 66% Srba, do najsvetlije nijanse - Srbi do 50%, tako da ćemo to u malo
7 boljem vidu da iznesemo tokom samog suđenja.

8 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] U redu. Hvala Vam za to objašnjenje.

9 G. HARMON: [simultani prevod] A sada, prve dve tačke iz optužnice kojima
10 se tereti za genocid i saučesništvo u genocidu. U šest opština: Bosanski Novi,
11 Brčko, Ključ, Kotor Varoš, Prijedor i Sanski Most, kampanja progona je
12 uključivala ili je eskalirala da uključi i dela počinjena sa namerom da se
13 uništi, delimično ili u potpunosti, nacionalna, etnička, verska ili rasna grupa
14 kao takva.

15 U tim opštinama, ubijanje bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata,
16 uključujući i vodeće pripadnike tih zajednica, se dešavalo i za vreme, kao i
17 nakon napada na sela i gradove, i u pritvornim centrima.

18 Naši dokazi će pokazati da su vodeći članovi nesrpskih zajednica bili
19 meta. I oni i drugi članovi tih zajednica su bili zatočeni u objektima u
20 životnim okolnostima koji su bili sračunati da dovedu do njihovog fizičkog
21 uništenja. Ti uslovi su uključivali i fizičko i psihološko zlostavljanje,
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 mučenje, neadekvatnu hranu, vodu, medicinsku brigu i nehigijenske uslove. Ti
2 pritvorni objekti se navode u spisku C optužnice i uključuju ozloglašene logore
3 Luka u Brčkom - o čemu ćemo čuti dokaze odmah nakon ovog uvodnog izlaganja,
4 sutra - kao i logori Omarska i "Keraterm" u opštini Prijedor.

5 Tačka 3 optužnice optuženog tereti za progone, zločin protiv čovečnosti,
6 i opisuje diskriminatorna dela koja su bila usmerena protiv bosanskih Muslimana,
7 bosanskih Hrvata i drugih nesrba u konkretnim opštinama koje se navode u
8 optužnici. Ova dela progona su počinjena od strane političkih i vladinih organa
9 bosanskih Srba, kao i od strane vojske, policije i paravojskih snaga bosanskih
10 Srba.

11 Paragraf 19 optužnice navodi razne vrste dela progona koja su bila
12 usmerena protiv žrtava, i to je sve navedeno u raznim spiskovima i priložima
13 koje smo priložili uz optužnicu. U mnogim opštinama koje se navode u optužnici
14 se vidi očigledan obrazac, a taj obrazac je bio da manjine, tj. nesrbi, da se
15 njima pretilo, da su bili razoružani od strane srpskih snaga i konačno su
16 postali žrtve srpskih snaga, vrlo često uz pomoć JNA i paravojskih formacija.
17 Putem ubistva, protivpravnog pritvora i sličnih dela oni su nasilno proterani iz
18 svojih domova i zajednica.

19 Muslimansko selo Glogova u opštini Bratunac je klasični primer ove vrste
20 etničkog čišćenja i mi ćemo o tome predočiti dokaze. Selo Glogova se nalazi u
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 prvom bloku dokaznog materijala koji ćemo mi izneti tokom ovog suđenja.

2 To ponašanje i taj obrazac od strane vojnih i vladinih organa bosanskih
3 Srba, kao i policije i paravojnih snaga i njihovih saveznika, su bili usmereni
4 ka nesrbima u opštinama koje su identifikovane i koja su dela opisana u
5 paragrafu 19 optužnice. I to je bio plod politike koja je bila osmišljena i
6 sprovedena od strane optuženog i ostalih da bi se trajno uklonili ti nesrbi sa
7 teritorije na koju su se pozivali bosanski Srbi.

8 Tačke 4 do 6 optužuju Krajišnika za dve tačke zločina protiv čovečnosti
9 i za jednu tačku kršenja običaja i zakona ratovanja. Ove optužbe opisuju ubistva
10 bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugih nesrba koji su se odvijali tokom
11 i nakon napada na njihova naselja i gradove, i ubistva do kojih je došlo dok su
12 ti nesrbi bili protivpravno zatočeni. Ta dela, koja govore u prilog ovih
13 optužbi, se nalaze u priložima A i B uz optužnicu, i mi ćemo izneti dokazni
14 materijal o svakom od ovih dela.

15 I, na kraju, preostale dve tačke optužnice govore o krivičnoj
16 odgovornosti za prisilni transfer i deportaciju nesrba iz opština koje se navode
17 u optužnici. Ove optužbe odražavaju jedan od željenih ciljeva politike bosanskih
18 Srba.

19 A sada, želim da se pozabavim krivičnom odgovornošću optuženog po članu
20 7(1).

21 Mi teretimo gospodina Krajišnika za krivičnu odgovornost, za dela i
22 zločine koji se navode u optužnici zbog njegovog učešća u planiranju,
23 podsticanju, naređivanju, počinjavanju ili pomaganju i podupiranju u planiranju,
24
25
26
27
28
29
30

1 pripremi i izvođenju tih dela. Naši dokazi će biti izneseni tokom suđenja, tako
2 da ja ne želim detaljno njima da se bavim u ovom trenutku. Međutim, na nekoliko
3 trenutaka želim da Vam skrenem pažnju na našu tvrdnju da je on krivično
4 odgovoran za počinjavanje zločina iz optužnice zbog svog učešća u zajedničkom
5 krivičnom poduhvatu.

6 Počinjavanje zločina po ovoj optužnici ne znači da je Momčilo Krajišnik
7 lično pucao ili premlaćivao ljude, ili da je lično palio kuće, ili da je lično
8 uništio džamiju. Ljudi na njegovom nivou retko rade tako nešto, to za njih rade
9 drugi. Izraz "počinio" u ovom slučaju se isključivo odnosi na njegovo učešće u
10 krivičnom poduhvatu, a ja sam naveo cilj tih poduhvata mnogo puta.

11 Ja sam vam ranije pokazao kartu koja odražava etnički sastav Bosne pre
12 rata, sada želim da se vratim na tu kartu na trenutak. Ova karta pokazuje gde su
13 bosanski Srbi živeli u Hrvatskoj i u Bosni. I ponovo ćete na toj karti videti da
14 se tu vidi etnički sastav stanovništva i njihove koncentracije u Bosni.
15 Zahvaljujem se gospođi Javier što nam ovo pokazuje. Najtamniji plavi delovi
16 predstavljaju najveće koncentracije srpskog stanovništva, i videćete, kako se
17 ide ka belim delovima, da tamo praktično i nema tih stanovnika.

18 Često je rečeno da karta Bosne pre rata, koja je pokazivala etničko
19 stanovništvo i njihovu distribuciju, izgleda kao koža leoparda. Ako danas
20 pogledamo u ovoj sudnici tu kartu, jasno nam je da je gospodin Krajišnik pre
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 rata, pošto je bio rodom iz Bosne, kada je ispunjavao svoju misiju da podeli
2 Bosnu, da se jasno videlo da je fizičko odvajanje etničkih zajednica u Bosni
3 nešto što nije moguće. Ljudi se jednostavno neće dobrovoljno složiti da napuste
4 svoje domove gde su godinama živeli da bi zadovoljili političke ciljeve ili
5 nameru bosanskih Srba. Međutim, fizičko odvajanje i trajno otklanjanje Muslimana
6 i Hrvata sa teritorija koje su za sebe prisvajali Srbi je upravo bila politika
7 rukovodstva bosanskih Srba.

8 Svaki član zajedničkog krivičnog poduhvata je doprineo na različite
9 načine postizanju ciljeva tog poduhvata, i tokom ovog suđenja čućete dokaze o
10 doprinosu Radovana Karadžića, Ratka Mladića, Biljane Plavšić, Arkana, generala
11 Talića, Radoslava Brđanina i drugih. Ja sam već spomenuo mnogobrojne doprinose
12 optuženog tom zajedničkom krivičnom poduhvatu: njegova centralna uloga u
13 stvaranju i sprovođenju politike bosanskih Srba; njegova ključna uloga u
14 stvaranju Vojske Republike Srpske - jednog od glavnih instrumenata etničkog
15 čišćenja; njegova uloga u izboru Ratka Mladića kao komandanta vojske bosanskih
16 Srba; njegova uloga u stvaranju uputstava "varijanta A" i "varijanta B".

17 Mi imamo nameru da prezentiramo mnogo dokaza o njegovom ostalom
18 doprinosu ovom zajedničkom krivičnom poduhvatu tokom suđenja. Ali, nekoliko
19 trenutaka želim da se pozabavim njegovom ključnom ulogom u stvaranju politike
20 bosanskih Srba, konkretno na stvaranju strateških ciljeva o kojima sam govorio
21 ranije.

22 Dokazni materijal će pokazati da je optuženi Momčilo Krajišnik bio od
23
24
25
26
27
28
29
30

1 instrumentalne važnosti u formulaciji ovih ciljeva. Kako je rekao Karadžić kada
2 je najavio ovaj konkretni cilj - prvi cilj i sve ciljeve, trebao bih zapravo
3 reći, moram se ispraviti - formuliran je "od strane Predsjedništva, Vlade,
4 Savjeta za nacionalnu bezbjednost", a optuženi je bio član toga savjeta.
5 Uistinu, sâm optuženi je podvukao njegovu važnost i svoju ulogu u formulaciji
6 tih ciljeva na istoj sjednici kada je to rečeno.

7 Ja ću se sada poslužiti njegovim riječima. Prema riječima Momčila
8 Krajišnika: "Što se tiče strateških ciljeva, htio bih ponuditi objašnjenje zato
9 jer sam i ja sudjelovao u usvajanju ovih ciljeva. Mi moramo napraviti izbor u
10 vezi s jednom stvari. Prvi cilj je najvažniji, te u odnosu sa svim drugim
11 ciljevima, svi drugi ciljevi su zapravo podtočke prvoga."

12 Dokazni materijal koji ćemo predočiti na ovome suđenju će pokazati da je
13 Momčilo Krajišnik bio vatreni i ustrajni zastupnik koncepta etničke podjele,
14 etničkog odvajanja od Muslimana i Hrvata. Na 11. sjednici Skupštine bosanskih
15 Srba, otprilike dva mjeseca prije nego što su formalno najavljeni strateški
16 ciljevi, Momčilo Krajišnik je rekao, kada je govorio o napretku međunarodnih
17 napora da se nađe rješenje za jugoslavensku krizu... ja ću ponovno citirati
18 gospodina Krajišnika: "Mislim da je problem u tome što oni žele da Bosna i
19 Hercegovina bude međunarodno priznata po bilo koju cijenu. Oni hoće da ona bude
20 država. U tom smislu, bilo bi dobro ako bismo mogli učiniti jednu stvar zbog
21 strateških razloga, da počnemo provoditi ono u vezi s čim smo se sporazumjeli -
22 etničku podjelu na terenu. Da počnemo utvrđivati teritorij, i to odmah. I, kada

23
24
25
26
27
28
29
30

1 teritorij bude određen, preostaje samo ustanoviti, dodatnim pregovorima, čije će
2 vlasti funkcionirati i na koji način. Ja ne mogu reći hoće li to biti pravično,
3 politički govoreći. Nema puno pravičnosti u politici, na kraju krajeva. Ali, da,
4 ako se pokaže da nije pravično, krivica će pasti na srpski narod, ali mi ne
5 možemo prihvatiti državu osmišljenu u glavama ljudi iz Stranke demokratske
6 akcije."

7 Dokazni materijal na ovome suđenju će pokazati da je gospodin Krajišnik
8 čvrsto stajao pri gledištu da teritorij bosanskih Srba mora biti čist i mi ćemo
9 izvesti dokaze u tom smislu za vrijeme suđenja.

10 Optužnica kaže alternativno da su krivična djela navedena u točkama
11 optužnice bile prirodna i predvidljiva posljedica izvršenja udruženog
12 zločinačkog poduhvata, te da je Momčilo Krajišnik bio svjestan da su ti zločini
13 moguća posljedica izvršenja tog poduhvata.

14 A je li bilo predvidivo da će napor da se prisilno razdvoje bosanski
15 Muslimani i Hrvati i da odu iz kuća, iz domova u kojima su živjeli generacijama
16 i stoljećima rezultirati takvim zločinima koji su opisani u optužnici? Je li
17 bilo predvidljivo da će zločini koji se navode u optužnici stvarno biti
18 počinjeni protiv njih od strane snaga bosanskih Srba kako bi se postigle
19 teritorije samo za sebe? Odgovor na oba ova pitanja je "da", kratko i jasno -
20 "da".

21 Na četvrtoj sjednici Skupštine bosanskih Srba kojoj je predsjedavao
22 Momčilo Krajišnik, Radovan Karadžić je predvidio što će se dogoditi ako Bosna i
23 Hercegovina postane nezavisna. On je predvidio građanski rat, kao i njegove
24
25
26
27
28
29
30

1 posljedice.

2 Citiram: "Osim prouzročjenja smrti nekoliko stotina tisuća ljudi i
3 potpunog razaranja nekoliko stotina gradova, građanski rat u Bosni i Hercegovini
4 će također rezultirati masivnim i brzim kretanjem stanovništva. Drugim riječima,
5 dovešće do homogenizacije stanovništva."

6 Na 10. sjednici Skupštine bosanskih Srba kojoj je ponovno predsjedavao
7 optuženi, Karadžić je ponovio, gotovo doslovno, te iste riječi. Njegovo crno
8 predviđanje odražava njegovu raniju prijetnju izrečenu 14. oktobra 1991., a
9 vidjeli smo video-insert na kojem se vidi kako je gospodin Karadžić zaprijetio
10 Muslimanima da bi mogli nestati. To njegovo crno proročanstvo odražava se u
11 prijetnji iskazanoj 14. oktobra 1991.

12 Kada su strateški ciljevi objavljeni u javnosti na Skupštini bosanskih
13 Srba 12. maja 1991., poslanici bosanskih Srba koji su bili prisutni točno su
14 shvatili što ti ciljevi znače.

15 Naši će dokazi pokazati da je to tako. Poslušajmo riječi zastupnika iz
16 Bosanske Krupe, gospodina Miroslava Vještice, koji je bio i predsjednik
17 Općinskog odbora SDS-a Bosanske Krupe, a koji će 1995. postati potpredsjednik
18 Vlade Republike Srpske zadužen za unutarnje poslove. A morao bih dodati još uz
19 to da je Bosanska Krupa jedna od općina o kojima ćete čuti i vidjeti dokazni
20 materijal za vrijeme ovoga suđenja.

21 Citiram gospodina Vješticu: "Ja potpuno podržavam sve strateške ciljeve
22 koji su predloženi." On dalje kaže sljedeće: "Što smo mi učinili u srpskoj
23
24
25
26
27
28
29
30

1 općini Bosanska Krupa? Moram vam reći, moram vas podsjetiti da u srpskoj općini
2 Bosanska Krupa ima samo 24% Srba, ima nas 14.500, a Muslimana ima 47.000." On
3 nastavlja: "Godinu i po se pripremamo za rat u srpskoj općini Bosanska Krupa
4 zato što smo znali da će biti rata i da se ne može izbjeći."

5 On dalje kaže sljedeće: "Kako se moglo dogoditi da su dvije trećine
6 grada zauzete za dva dana operacija? Hvala bogu, izišli smo na naše granice zato
7 jer smo ih tako planirali i tako smo ih nacrtali. A vi, narodni poslanici, znate
8 da smo rekli da će desna obala Une biti naša granica i da desna obala rijeke Une
9 mora biti granica. Na kraju krajeva, to je prirodna granica Srpske Republike
10 Bosne i Hercegovine koja se proteže od Bihaća, preko Bosanske Krupe, prema
11 Bosanskom Novom. To smo tvrdili i zbog toga smo i izišli na desnu obalu rijeke
12 Une."

13 I, na kraju, on u svom govoru kaže sljedeće: "Na desnoj obali Une nema
14 više Muslimana u srpskoj općini Bosanska Krupa. Sve enklave koje su tamo bile" -
15 a zatim ih on navodi - "smo evakuirali tako da nijedne više ne bude tamo za
16 vrijeme trajanja ratnih operacija. Hoće li oni imati neko mjesto da se na njega
17 vrate? Mislim da je to nevjerovatno, nakon što nam je naš predsjednik saopćio
18 radosnu vijest da je desna obala rijeke Une granica."

19 Dakle, časni Sude, Vi ćete čuti značajne dokaze o tome što se događalo u
20 općini Bosanska Krupa.

21 Ovo su riječi Dragana Kalinića iz općine Sarajevo, citiram što je on
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 rekao: "Jesmo li odabrali opciju rata ili opciju pregovora? Ovo kažem s razumom
2 i odmah moram dodati da, znajući tko nam je neprijatelj i kako je prijetvoran,
3 kako mu se ne može vjerovati dok ne bude fizički i vojnički razoren, uništen i
4 slomljen, što naravno, implicira uklanjanje njihovih ključnih ljudi. Ja ne
5 oklijevam odlučiti se za prvu opciju, za opciju rata. Sudbina Srba u Bosni i
6 Hercegovini može se riješiti samo ratom."

7 Naši će dokazi pokazati, časni Sude, da događaji na terenu zapravo
8 pokazuju da je značenje prvog strateškog cilja bilo sasvim jasno shvaćeno, i to
9 čak prije nego što je formalno bio najavljen 12. maja 1991.

10 Dat ću vam nekoliko kratkih primjera. U općini Brčko - o tome ćete čuti
11 svjedočenja već sutra - civili Bošnjaci Muslimani i bosanski Hrvati su hapšeni i
12 zatvoreni u ozloglašeni logor Luka. Opet, to je bilo još prije najave tih
13 događaja u općini Bratunac - o tome ćete čuti događaje na ovome suđenju -
14 napadnuto je selo Glogova. Selo je spaljeno, a cjelokupno muslimansko
15 stanovništvo uklonjeno iz općine. U općini Bosanski Novi - to je treća općina
16 zaredom o kojoj ćete slušati svjedočenja kasnije - civili bosanski Muslimani su
17 pohapšeni, ukrcani na vlakove i prisilno odvedeni iz te općine.

18 Neću više o tome govoriti, časni Sude. Ali sada bih htio govoriti o
19 članu 7(3) Statuta Međunarodnog suda koji govori o odgovornosti Momčila
20 Krajišnika za krivična djela iz optužnice na osnovi tog člana Statuta.

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Dakle, pravo je jasno - da bi netko bio krivično odgovoran po članu
2 7(3), osoba može biti bilo civil, bilo vojno nadređena osoba, dakle, ili civil
3 ili vođa ili vojni zapovjednik, i u članu 7(3) se sasvim jasno naznačava
4 odgovornost. Dakle, mora se ustanoviti da je počinjeno krivično djelo; da je
5 optuženi imao nadređenu vlast nad počiniteljima krivičnog djela; da je optuženi
6 znao ili imao razloga znati da će podređeni počiniti zločin ili da ga je
7 počinio; i da je optuženi propustio poduzeti potrebne i razumne mjere da
8 spriječi krivično djelo ili da kazni počinitelja.

9 Prvi od ovih elemenata - dakle, da se počinini krivično djelo u predmetno
10 vrijeme - taj element je vodstvo bosanskih Srba redovito negiralo dok su se
11 događaji odvijali, a mi ćemo, časni Sude, pokazati sasvim suprotno, i to izvan
12 razumne sumnje.

13 Drugi element - nadređena vlast nad počiniteljima krivičnog djela -
14 zahtjeva da mora postojati odnos nadređenog i podređenog između optuženog i
15 počinitelja u predmetno vrijeme. Međunarodni sud je definirao da ovo znači da
16 nadređeni mora imati efektivnu kontrolu nad osobama koje počine krivična djela u
17 smislu da ima materijalnu, odnosno stvarnu mogućnost da spriječi počinjenje
18 djela i da kazni počinitelje.

19 Dokazni materijal će pokazati na suđenju, časni Sude, da je Momčilo
20 Krajišnik imao i *de facto* i *de jure* kontrolu nad počiniteljima krivičnih djela
21 opisanih u optužnici.

22 Sada bih svoju pažnju skrenuo, prije svega, na dokazni materijal o
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Krajišnikovoj efektivnoj kontroli. Tu mogu biti sljedeći faktori relevantni,
2 koje Vijeće mora ustanoviti, a koji govore o efektivnoj kontroli nadređenoga nad
3 potčinjenima. Ti faktori, koje ću brzo nabrojiti, su faktori koje priznaje
4 praksa ove institucije, te obuhvaćaju ali nisu ograničeni na: sposobnost za
5 potpisivanje naređenja; suština tih naređenja; jesu li ta naređenja izvršena;
6 položaj optuženoga u ukupnoj institucionalnoj političkoj i vojnoj organizaciji;
7 stvarni izvršeni zadaci; dokazi da je optuženi imao visok politički profil;
8 ukupno ponašanje optuženoga prema podređenima i njegove dužnosti; upotreba
9 autoriteta optuženoga za sprečavanje zločina i maltretiranja; ovlasti koje su
10 općenito vezane za vojnu komandu; izvještavanje nadležnih vlasti kako bi se
11 poduzele adekvatne mjere; i, na kraju, ovlasti izricanja kazni.

12 To su, dakle, samo neki od elemenata koje možete uzeti u razmatranje.

13 Dokazni materijal na ovome suđenju će sasvim jasno pokazati da je
14 Momčilo Krajišnik stvarno imao efektivnu kontrolu nad snagama koje su počinile
15 zločine koji se stavljaju na teret u ovoj optužnici. Njegov položaj u SDS-u,
16 odnosno u stranci, uključujući i njegovo članstvo u Glavnome odboru te u
17 kadrovskoj komisiji, davale su mu velike ovlasti i veliki utjecaj. U vladinim
18 strukturama entiteta bosanskih Srba on je imao više formalnih položaja, i to na
19 samome vrhu vlasti a, između ostaloga, bio je član Nacionalnog savjeta
20 bezbjednosti. To nije bilo samo savjetodavno tijelo, već je zapravo

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 funkcioniralo kao *de facto* Predsjedništvo i imalo ovlasti toga ureda za vrijeme
2 onoga perioda kada su Biljana Plavšić i Nikola Koljević bili vršitelji dužnosti
3 predsjednika republike bosanskih Srba. Dakle, u onoj tablici koju smo ranije
4 vidjeli, radilo se o vremenskom razdoblju kada je ovo dvoje ljudi na samome vrhu
5 te tablice, kada su bili članovi Predsjedništva.

6 Nešto kasnije je Momčilo Krajišnik postao član proširenoga
7 predsjedništva, tijela koje je bilo vrhovni zapovjednik vojske i koje je imalo
8 plenarne ovlasti nad policijom. On je bio i predsjednik Skupštine bosanskih
9 Srba, što je bio najviši položaj u tome tijelu, a bio je i na čelu ratnih
10 komisija. Osim toga, često je bio biran da predstavlja republiku bosanskih Srba
11 na međunarodnim konferencijama i pregovorima.

12 Osim tih njegovih stranačkih položaja u SDS-u, te osim službenih
13 položaja u vlasti, on je bio u vrlo bliskom radnom odnosu s Radovanom
14 Karadžićem, Slobodanom Miloševićem, generalom Ratkom Mladićem i drugim vodećim
15 vojnim i političkim figurama. To se odražava u brojnim dokazima koje ćemo
16 predočiti, časni suci, za vrijeme ovoga suđenja, a ja bih vam sada pustio samo
17 jedan primjer za to. Radi se o presretnutom telefonskom razgovoru između
18 optuženoga i Ratka Mladića od 27. maja 1992. godine. Časni Sude, ja sam tražio
19 od vas da mi se kaže je li potrebno simultano prevoditi ove presretnute
20 razgovore. Čuo sam da nije, pa bih htio prevoditeljima kazati kakav je stav
21 Vijeća. Dakle, nećemo imati simultani prijevod ovoga. Ali vi ćete čuti riječi,
22 odnosno ton ovoga razgovora bez prekida.

23 Molim da seпусти.

24 [Sluša se presretnuti razgovor]

25 "Momčilo KRAJIŠNIK: Da?

26 Ratko MLADIĆ: Dobro jutro, predsedniče.

27 Momčilo KRAJIŠNIK: Dobro jutro.

28 Ratko MLADIĆ: Kako ste mi?

29 Momčilo KRAJIŠNIK: Pa, dobro, jeste Vi se naspavali?

30

1 Ratko MLADIĆ: Ja sam spavô dobro. Ovako, da Vam kažem, ono oko aerodroma mi smo u
2 potpunosti ispoštovali. Trebalo bi dat' u javnost. Ima po... poneki pucanj oni otvore, ali mi ne
3 uzvraćamo.

4 Momčilo KRAJIŠNIK: Odma' ću ja jutros dati to.

5 Ratko MLADIĆ: Da. Momo je krenuo dole..

6 Momčilo KRAJIŠNIK: Da.

7 Ratko MLADIĆ: ...sa ovima Boškovićem i ostalima i oni će raditi dole svoj posô. Ja.. 'Alo?

8 Momčilo KRAJIŠNIK: Da, da, čujem.

9 Ratko MLADIĆ: Ja idem dalje po planu i sutra ću navratiti odozgo da vidim kakve su nove
10 instrukcije.

11 Momčilo KRAJIŠNIK: Odlično.

12 Ratko MLADIĆ: E.. i... i... dogovorićemo se za dalje.

13 Momčilo KRAJIŠNIK: Dobro.

14 Ratko MLADIĆ: Tolimiru sam dao i uputstva. Na frontovima je svugde, ovaj, dobro. Ovamo
15 je neizvesnost i nemam još tačne podatke prema onom a.. Ivan Sedlu. Ali ja se nadam da ćemo i to
16 nekako da uspijemo da -

17 Momčilo KRAJIŠNIK: Onaj trovrh smo malo sanirali vi... mislim, sanirali smo, tako da je
18 odlično -

19 Ratko MLADIĆ: Odlično je to. Rekô sam ja Manojlu da to pojača."

20 G. HARMON: [simultani prevod] To je kraj ovog presretnutog razgovora.

21 Zbog svog zvaničnog položaja i tijesnih veza sa Karadžićem, Mladićem i
22 drugim članovima udruženog zločinačkog poduhvata, mi ćemo dokazati svojim dokazima, izvan svake
23 razumne sumnje, da je on imao efektivnu kontrolu nad političkim institucijama bosanskih Srba,
24 kao i nad vojskom, policijom i drugim snagama koje su bile nezamjenjive za ostvarivanje ciljeva
25 bosanskih Srba.

26 Ranije u svojim napomenama pomenuo sam da je optuženi bio član proširenog
27 Predsjedništva. Njegova *de jure* ovlaštenja nad počiniocima zločina - neki od tih zločina su
28 identifikovani u optužnici - potiče iz ovog položaja. On je u tom svojstvu služio od 2. juna
29 1992. do 17. decembra 1992. Nakon što je proglašen ustav republike bosanskih Srba, najznačajniji
30 izvršni organ kroz koji je vodstvo bosanskih Srba ostvarivalo svoju vlast bio je kabinet
31 predsjednika republike. Međutim, na tom položaju nije bio niko sve do 17. decembra 1992., kada
32 je Radovan Karadžić izabran na tu funkciju.

1 Jedno od vitalnih ovlaštenja povjerenih predsjedniku po ustavu je
2 komandovanje vojskom, imenovanje i razrješavanje oficira, i dokazi koje ćemo
3 prezentirati će pokazati da, prije nego što je Karadžić konačno postao
4 predsjednik 17. decembra 1992., privremeno kolektivno predsjedništvo je
5 obavljalo funkciju predsjednika. U tom pogledu, jedan od članova kolektivnog,
6 predsjedništva koji je djelovao u ime predsjedništva, komandovao je vojskom i
7 postavljao, promovisao i razrješavao oficire.

8 Moram naglasiti da je kolektivno predsjedništvo u svojim različitim
9 varijacijama bilo upravo to - kolektivno tijelo koje je donosilo odluke, a
10 odluke su donošene nakon konsultacija sa kolektivnim tijelom. I, zaista, časni
11 Sude, optuženi je čvrsto vjerovao u taj proces donošenja kolektivnih odluka i
12 ovo je ono što je on rekao: "Vjerujem da je normalno da se uspostavi
13 centralizacija vlasti u ratu, ali bih uvijek bio u prilog ideje da se ne
14 koncentriše moć u rukama samo jednog čovjeka, počev od mene samog i svakog
15 drugog. Gospodin Karadžić nije čovjek koji voli da kontroliše druge i on čak i
16 ne želi moć. Ali ja se zalažem da svako od nas ima savjest, gospodin Karadžić
17 smatra isto, on je u prilog vođstva srpskog naroda umjesto jednog vođe. Jer, kad
18 imate vođstvo, onda imate više razuma, više glava, da tako kažem, i odluke su
19 mnogo kvalitetnije nego što bi bile kada bi ih donosio samo jedan čovjek. Da
20 bismo bili efikasni, moramo donositi jednoglasne odluke, moramo raditi kao
21 jedan, i ako je bilo koji od nas odsutan, odmah se stvaraju različita mišljenja.
22 Mislim, sukob oko nečega je normalan. Zbog toga je potrebno da se više
23 angažujemo i ja bih lično promovisao predsjedništvo, a ne predsjednika, posebno
24 zbog toga što je riječ o ljudima velikog kvaliteta. Oni su svi patrioti i bilo
25 bi šteta da se neki od njih eliminišu i da ostane samo jedan da donosi sve

26

27

28

29

30

1 odluke. I, iskreno govoreći, odgovornost u ratu je velika i neophodno je
2 podijeliti tu odgovornost."

3 To su bila gledišta gospodina Krajišnika prije nego što je on postao
4 član Predsjedništva.

5 Naši dokazi koje ćemo prezentirati časnom Sudu će pokazati da je
6 predsjedništvo izdalo brojna naređenja, uključujući u nekim slučajevima i
7 direktna borbena naređenja vojsci. Na primjer, u zapisniku sa 12. sjednice
8 Predsjedništva pominje se da je Predsjedništvo naredilo vojsci bosanskih Srba da
9 "odmah obustavi sve artiljerijske i pješadijske operacije u području Dobrinje" i
10 dalje se naređuje da se Vojska Republike Srpske sa ofanzivnih prebaci na
11 defanzivne položaje.

12 Šta je bila suština komandnih ovlaštenja Predsjedništva nad vojskom?
13 Naši dokazi će pokazati da je uveden zakon u odnosu na vojsku - a ja ću uvesti
14 taj zakon kasnije kao dokaz - naglašavao, Zakon o vojsci, da komandovanje
15 vojskom je zasnovano na principima jedinstvene komande i obaveze da se izvrše
16 odluke, naređenja i zapovijesti nadređenog.

17 Ovaj osnovni princip se navodi u jednom od vojnih izvještaja koji ću
18 uvesti kao dokaz. U tom izvještaju se djelimično kaže: "Vojska Srpske Republike
19 Bosne i Hercegovine će nastaviti da primjenjuje, odlučno i beskompromisno,
20 odluke državnog i političkog vođstva Srpske Republike Bosne i Hercegovine."

21 Na sličan način, Predsjedništvo je imalo direktnu komandu nad policijom.
22 Mi ćemo izvesti dokaze časnom Sudu u vezi s tim.

23 U okviru člana 7(3), da bi se dokazala krivična odgovornost, Tužilaštvo
24
25
26
27
28
29
30

1 mora dokazati da je optuženi znao ili imao razloga da zna da će njegovi
2 podređeni ili počiniti krivična djela ili su to već učinili.

3 Dozvolite da se fokusiram na dokaz da je Momčilo Krajišnik imao razloga
4 da zna da će njegovi podređeni počiniti krivična djela ili su ih već počinili.

5 Iz zapisnika sa različitih sjednica Skupštine bosanskih Srba kojima je
6 predsjedavao gospodin Krajišnik kao predsjednik, on je znao da, ako se ne nađe
7 političko rješenje po pitanju suverenosti Bosne, uslijediće rat i srpske snage
8 će pustiti sa lanca pse rata i plaćenike da bi ostvarile ciljeve svog
9 rukovodstva u stvaranju srpske države. U debatama koje su vođene na Skupštini
10 bosanskih Srba kojoj je predsjedavao gospodin Krajišnik, optuženi je stalno
11 iznova predviđao zločine navedene u ovoj optužnici.

12 Na četvrtoj sjednici Skupštine, 21. decembra 1991. godine, poslušajmo
13 riječi poslanika Vukića: "Ako Evropska zajednica nastavi sa svojim prijetnjama
14 da će priznati Bosnu i Hercegovinu kao nezavisnu državu" - on dalje kaže - "biće
15 veliko krvoproliće u kojem će narodi koji su kasnije nastali u cijelosti
16 nestati."

17 To podsjeća na ono što je gospodin Karadžić rekao u svom poznatom govoru
18 o nestanku, i svojim govorima koji su uslijedili i u kojima je rečeno da će rat
19 rezultirati u stotinama hiljada smrti i razorenih domova i ogromnom prisilnom,
20 krvavom preseljavanju manjina.

21 Na 12. sjednici Skupštine, poslanik Kozić je rekao da: "Neprijatelj,
22 ustaše i mudžahedini, moraju biti poraženi kakvim god sredstvima je potrebno i

23
24
25
26
27
28
29
30

1 tek nakon toga možemo pregovarati."

2 Milenko Vojinović, poznat i kao "Doktor Beli" iz opštine Brčko - o kojoj
3 ćemo izvesti dokaze sutra - rekao je na 16. sjednici srpske skupštine, 12. maja,
4 govoreći o Brčkom kojemu je trebalo više snaga, da "dođe do definitivnog
5 čišćenja tog područja".

6 Primjenom politike odvajanja Srba od nesrpskog stanovništva na
7 teritoriji koju su svojatali Srbi, naši dokazi će pokazati da je Momčilo
8 Krajišnik znao u kom pravcu vodi narod bosanskih Srba i znao je i da će to
9 dovesti do počinjavanja masovnih zločina.

10 Jedna od grupâ koja je bila odgovorna za te zločine, paravojne grupe...
11 Ranije sam govorio o događajima u Bijeljini, o djelima Arkana; on nije bio
12 jedini, nije bio sam, to nije bila jedina paravojna grupa u Bosni i Hercegovini.
13 Momčilo Krajišnik je bio u cijelosti obaviješten o vrstama ljudi koji su
14 popunjavali redove ovih jedinica. On je jasno obaviješten o tome.

15 U izuzetno iskrenom izvještaju, otvorenom izvještaju koji je pripremio
16 Glavni štab vojske bosanskih Srba 28. jula 1992., pod naslovom "Izvještaj o
17 paravojnim formacijama na teritoriji Srpske Republike Bosne i Hercegovine",
18 distribuiran, između ostalog, i predsjedniku Predsjedništva, premijeru, Glavnom
19 štabu Vojske Republike Srpske i komandantu, glavne karakteristike ovih
20 paravojnih jedinica su opisane. I, ja sam izvukao neke od tih opisa iz tog
21 izvještaja koji ćemo mi uvesti kao dokaz: "Oni su uglavnom sačinjeni od osoba

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 niskih moralnih kvaliteta i u mnogim slučajevima osobâ koje su prethodno
2 krivično gonjene za zločine i prekršaje i čak počinile zločine ubistva, pljačke,
3 oružane pljačke i slično. Vrlo često, takve jedinice imaju u svojim redovima
4 patološke kriminalce koje su doveli uslovi rata i opšte bezakonje koje vlada u
5 ratu."

6 U drugom dijelu se kaže: "Neke formacije ove vrste ispoljavaju mržnju
7 prema nesrpskom stanovništvu i može se zaključiti bez ikakvih rezervi da su oni
8 genocidni elementi među srpskim narodom".

9 Izvještaj dalje kaže: "Ratno profiterstvo i pljačka su motivi za veliku
10 većinu paravojnih formacija."

11 Dalje se kaže, u zadnjem odlomku kojeg sam izvukao iz tog izvještaja, se
12 kaže sljedeće: "Jedna od karakteristika koja je zajednička svim paravojnim
13 formacijama je da oni ne učestvuju u direktnim borbama sa neprijateljem. Umjesto
14 toga, oni djeluju iza linija redovnih jedinica armije Srpske Republike Bosne i
15 Hercegovine pljačkajući, paleći imovinu i ubijajući nedužno stanovništvo ili,
16 kako naši ljudi kažu, krađući piliće."

17 Ovaj izvještaj koji ćemo uvesti kao dokaz identifikuje poimenice mnoge
18 od jedinica koje su odgovorne za zlostavljanje nesrpskih i srpskih civila.
19 Čućete svjedočenje žrtava ovih paravojnih grupa. Neke od ovih paravojnih grupa
20 su identifikovane u ovom izvještaju i Vi ih već znate; Arkanovci, na čijem čelu
21 je bio Arkan, njega sam ukratko opisao i neke od njegovih djela u Bijeljini;
22 Šešeljevci, paravojna grupacija pod vođstvom Vojislava Šešelja koji trenutno
23 čeka suđenje na ovom Sudu. Ali, ovaj izvještaj takođe identifikuje manje poznate
24
25
26
27
28
29
30

1 paravojne grupe koje su učestvovala u počinjavanju zločina širom ovih opština.

2 Vi ćete čuti dokaze o tome da su izdata naređenja da se ove paravojne
3 formacije integrišu u vojsku bosanskih Srba ili da se raspuste. I, zaista, mnoge
4 od važnih paravojnih formacija koje su identifikovane u ovom izvještaju su
5 uključene u vojsku bosanskih Srba. Momčilo Krajišnik je se zalagao za
6 uključivanje ovih elemenata u vojsku bosanskih Srba.

7 Ima mnogo primjera koje ćete čuti tokom ovog suđenja o ovim paravojnim
8 grupama koje su bile uključene u vojsku. Ali, dozvolite da Vam kažem o jednoj
9 manje poznatoj grupi koja potiče iz opštine Prnjavor, a to je ponovo jedna od
10 opština o kojoj ćete čuti dokaze, čućete žrtve. Zapovjednik ove grupe bio je
11 čovjek po imenu Jelko /u engleskom transkriptu: Veljko/ Milanković. On je
12 krivično gonjen sedam puta i izvođen je pred prekršajni sud sedamnaest puta.
13 Paravojna grupa koju je on vodio sastojala se od 150 ljudi. Prema izvještaju
14 Glavnog štaba, Milankovićeva grupa je: "Trenutno, formalno pod komandom 1.
15 krajiškog korpusa."

16 Izvještaj ide dalje i kaže: "Članovi ovog odreda učestvuju u
17 ekstenzivnoj pljački." Kao što časni Sud zna, pljačka je dio ove optužnice.

18 Uprkos direktnim saznanjima o ilegalnom ponašanju ove jedinice koje je
19 bilo u toku, ona je ostala dio strukture korpusa. Štaviše, Milanković, uprkos
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 njegovoj istoriji ostao je oficir u toj jedinici sve dok nije poginuo, a kasnije
2 je predloženo posthumno odlikovanje

3 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Harmon, gledam na sat, sada je
4 skoro 19.00h, da li možete da nađete prikladan momenat da prekinete?

5 G. HARMON: [simultani prevod] Da, hoću.

6 Da li je Predsedništvo koje je imalo jasno i direktno saznanje da su ovi
7 elementi počinjavali zločine iščistilo te elemente iz vojske? Dokazi će pokazati
8 da je možda prečišćeno nekoliko takvih jedinica, ali u celini - nisu. Dokazi će
9 pokazati da je možda gonjeno nekoliko pripadnika ovih jedinica, međutim, većina
10 nije. Ovi neprijatni elementi su ostali u vojsci bosanskih Srba i političko
11 rukovodstvo je koristilo te elemente da postigne svoje političke ciljeve.

12 I sada, časni Sude, ovo je dobar momenat da prekinemo.

13 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Harmon, imam za Vas pitanje.
14 Koliko Vam je još vremena potrebno?

15 G. HARMON: [simultani prevod] Mislim da mi ne treba više od pola sata
16 sutra popodne.

17 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] U redu, sutra popodne. Možete li onda da
18 nam date kratak spisak svih dokaznih predmeta koje ste danas predočili - a
19 shvatio sam da će većina njih biti uvrštena u dokazni materijal - tako da možemo
20 bar da znamo kako da identifikujemo te dokumente, da li smo videli čitav
21 dokument, da li smo videli samo deo određenih dokumenata? Tako da možemo da
22 pratimo tačno dokazni materijal.

23 G. HARMON: [simultani prevod] Nema problema, sutra ću vam to sve dati,

24

25

26

27

28

29

30

1 časni Sude.

2 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da li postoji tehnički put da neke slike
3 koje smo videli, koje su, naravno, bile uvećane ali je bilo vrlo teško videti
4 čitavu sliku, nekad je slika bila plava tako da sam mislio da gledam na
5 *Rorschach* test, a ne na kartu, tako da bi bilo dobro da mi dobijemo te slike, da
6 ih vidimo onakve kakve jesu.

7 Molim gospođu sekretar da ima u vidu da sutra suđenje počinje od 14.15h
8 u ovoj istoj sudnici. I sada se rasprava prekida do sutra.

9 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Molim ustanite.

10 ... Sednica završena u 19.02h.

11 Nastavak zakazan za sredu,

12 04.02.2004., u 14.15h.

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30